

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRKİYE'DE YENİ SAĞ POLİTİKALAR ÇERÇEVESİNDE EĞİTİM HABERCİLİĞİNİN
İÇERİKLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AUTHORS: Erdal DAGTAS,Mehmet Anil ÜNAL

PAGES: 7-36

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/747045>

TÜRKİYE’DE YENİ SAĞ POLİTİKALAR ÇERÇEVESİNDE EĞİTİM HABERCİLİĞİNİN İÇERİKLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

Prof. Dr. Erdal DAĞTAŞ**
Arş. Gör. Mehmet Anıl ÜNAL***

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 06.02.2019

Kabul Tarihi: 16.05.2019

Özet

Bu çalışmanın konusunu, yeni sağ politikalar çerçevesinde Türkiye basınına temsilen örnek olarak seçilmiş *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Hürriyet*, *Milat*, *Milliyet* ve *Ortadoğu* gazetelerinin eğitim olgusu ve eğitim haberciliği hakkındaki yaklaşımlarının karşılaştırmalı olarak çözümlenmesi oluşturmaktadır. Sözü edilen gazetelerin eğitim alanına ilişkin yaklaşımları irdelenirken, özellikle 1980 sonrası yeni sağ politikaların eğitim ve medya alanındaki etkileri göz önünde bulundurulmuştur. Bununla birlikte, çözümleme 1 Ocak-31 Aralık 2016 tarihleri arasında örnek olarak seçilmiş gazetelerde yayımlanan eğitime yönelik içerikler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Türkiye’nin 1980’li yıllarla birlikte ekonomik, siyasal ve toplumsal alanda geçirdiği dönüşümler ekseninde eğitim ve habercilik kavramları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, eğitim alanında ortaya çıkan değişimlerin ekonomi politik ve toplumsal arkaplanının irdelenmesi, eğitim haberlerinin içerik özelliklerinin değerlendirilmesi ve örnek olarak seçilmiş gazeteler özelinde Türkiye basınına eğitim haberciliğine yaklaşımının ortaya konulması çalışmanın genel çerçevesini oluşturmuştur. Çalışmadan elde edilen bulguların yorumu sonucunda ulaşılan sonuçlar, sadece seçilen gazeteler için genellenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Yeni Sağ Politikalar, Medya, Eğitim, Eğitim Haberciliği, Metalaşma ve Özelleştirme*

AN EVALUATION ON THE CONTENTS OF EDUCATION JOURNALISM WITHIN THE FRAMEWORK OF NEW RIGHT-WING POLITICS IN TURKEY

Abstract

The subject of this study is to comparatively analyse of the approaches about education phenomenon and education journalism of the *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Hürriyet*, *Milat*, *Milliyet* and *Ortadoğu* newspapers which were chosen as example representing Turkey press within the framework of new right-wing politics. When semtinizing the mentioned newspapers’ approaches related education area, the effects of the new right-wing politics applied after 1980 over education and media was especially taken into consideration. In addition, the analysis was performed on contents related education which were published on the chosen newspapers as example, between the dates of 1 January-31 December, 2016. In the study, education and journalism concepts were evaluated in the context of economics, political, and societal transformation that Turkey experienced along with 1980’s. In this context, semtinizing of economy politics and societal background of emerging changes in the education area, evaluating of content features of education news and exhibiting of approach of Turkey press towards education journalism in particular with chosen newspapers as example, was formed the general framework of the study.

Keywords: *New Right-wing Politics, Media, Education, Education Journalism, Commodification and Privatization*

Giriş

Bu çalışmanın konusunu, yeni sağ politikaların bir sonucu olarak toplumların önemli sorunlarından biri haline gelen eğitim alanına ilişkin Türkiye basınına temsilen seçilen gazetelerin sergilediği yaklaşımların karşılaştırmalı incelemesi oluşturmaktadır.

* Bu çalışma, Prof. Dr. Erdal Dağtaş’ın danışmanlığında Mehmet Anıl Ünal tarafından hazırlanan *Yeni Sağ Politikalar Çerçevesinde Türkiye Basınındaki Eğitim Haberciliğine Yönelik İçeriklerin Değerlendirilmesi* başlığıyla 2018 yılında sunularak kabul edilen yüksek lisans tezinden özetlenmiş ve güncellenerek makaleye dönüştürülmüştür.

** Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın Bölümü, edagtas@anadolu.edu.tr

*** Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın Bölümü, ma_unal@anadolu.edu.tr

Dünyada ve Türkiye’de yıllardır sürüp giden tartışmalardan biri eğitim alanında gerçekleştirilen düzenlemelerin topluma ne boyutta katkı sağlayıp sağlamadığı ekseninde ilerlemektedir. Eğitim, insanın içinde varolan eğilimleri, büyüme ve olgunlaşma döneminde uyarma ve olumlu yönde desteklemeyi içeren bir süreçtir (Ergün, 2015: 2). Eğitim bu açıdan, kişilerin, sahip olduğu yeteneklerinin farkına varmasına ve kişisel gelişimi açısından yol gösteren bir kavrama işaret etmektedir. Öte yandan, kapitalizm ortaya çıkışından itibaren her alanı olduğu gibi eğitim alanını da etkisi altına almış ve eğitimin de kapitalist ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenmesinin yolunu açmıştır. Yaklaşık elli yıldır kapitalizmin yeni çehresi olarak tartışılan neo-liberal ekonomik ve siyasi politikalar ise eğitim alanındaki sorunların daha da derinleşmesine yol açmıştır.

1970’li yıllarla dünyayı etkisi altına alan neo-liberal politikalar ve 1980 sonrasında Türkiye’de de hissedilen liberalleşme süreçleri toplumsal yaşamın her alanında olduğu gibi medya ve eğitim alanlarını da etkisi altına almıştır. Medya alanında son yıllarda görülen tekelleşme ve ticarileşme faaliyetleriyle birlikte eğitim alanında görülen özelleştirme hareketleri her iki alanın da birbirinden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmanın problemini, yeni sağ politikalar çerçevesinde Türkiye basınına temsilen seçilen gazetelerin eğitime ilişkin haberler ve diğer içerikler üzerinden ne tür bir yaklaşım sergilediklerinin saptanması oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, günümüz dünyasının ekonomi politik gerçekliği ve eğitim alanındaki gelişmeler göz önünde bulundurularak, eğitim haberlerinin yazılı basında nasıl ele alındığı ve sunulduğu incelenmektedir. Çalışmada, özellikle son dönemlerde sıkça tartışılan eğitim konusuna Türkiye’deki yazılı basının nasıl yaklaştığı ve hangi konular üzerinde yoğunlaştığının irdelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, Türkiye basınına temsilen seçilen *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Hürriyet*, *Milat*, *Milliyet* ve *Ortadoğu* gazeteleri incelenmiştir. Gazetelerde eğitimle ilgili içeriğin sunumu hakkında haber, köşe yazısı ve yazı dizilerinin sunumuna ilişkin aşağıda yer verilen araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır:

(1) Gazetelerde eğitime ilişkin yayımlanan haber, köşe yazısı ve yazı dizilerinin sayısal dağılımı nedir?

(2) Gazetelerde eğitime ilişkin yer verilen metinlerde öne çıkan temaların sayısal dağılımı nasıl gerçekleşmiştir?

(3) Gazetelerde eğitime ilişkin yer verilen metinlerle nasıl bir ideolojik üretim gerçekleşmiştir?

Bu çalışma, son yıllarda medyadaki artan tekelleşme eğilimleri ve bunun yanı sıra, bir başka alan olan eğitimin medyadaki sunumunda her iki alanın ne derece birbirinden etkilendiklerini saptamak açısından önem taşımaktadır.

Çalışmanın Türkiye basınına temsilen *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Hürriyet*, *Milat*, *Milliyet* ve *Ortadoğu* gazeteleri seçilmiştir. Sözü edilen gazeteler benimsedikleri ideolojik referanslar göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bu bağlamda, *Cumhuriyet* merkez solu, *Evrensel* sosyalist solu, *Hürriyet* ve *Milliyet* liberal sağ, *Milat* ve *Ortadoğu* ise muhafazakâr sağ ideolojiyi temsilen seçilmiştir.

Gazetelerde yer verilen haber, köşe yazısı ve yazı dizilerinin değerlendirilmesinde nicel bulgulara yer verilmiştir. Ardından, eğitimle ilgili metinlerin incelenmesi açısından *metin çözümlemesi* yöntemine başvurulmuştur. Nicel analiz aşamasında ön plana çıkan konular çerçevesinde eğitimle doğrudan ilişkili kurumlara yönelik temalar oluşturulmuş ve

belirlenen tematik başlıklar altında *metin çözümlemesi* gerçekleştirilmiştir.

Seçilen gazetelerin özellikle neo-liberal politikaların ortaya çıktığı yıllardan bu yana incelenmesi zaman ve emek açısından olanak dışı görüldüğünden, incelenen gazeteler 2016 yılı itibarıyla Türkiye’de yayımlanan ideolojik referanslar açısından farklılık gösteren gazeteler arasından belirlenmiştir. Ayrıca, çalışmanın konusu çerçevesinde incelenebilecek diğer kitle iletişim araçları (radyo, televizyon, internet vb.) araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Çalışma, 1 Ocak 2016-31 Aralık 2016 tarihleri arasını kapsayan bir yıllık süreçte Türkiye yazılı basınına temsilen seçilmiş altı gazeteyi kapsamaktadır. Eğitimde özel okulların ve özel okul öğrencilerinin sayılarının en yüksek seviyelere çıktığı 2016 yılının zaman aralığı olarak seçilmesinde ise Milli Eğitim Bakanlığı’nın, Eğitim-Sen’in ve Türk Eğitim Derneği’nin yayınladığı raporlar belirleyici olmuştur.

1. Yeni Sağ Politikalar ve Toplumsal Açılımları

Sovyetler Birliği’nin dağılması, Batı’da refah devleti anlayışından uzaklaşılması, devletin hareket alanının daraltılması uygulamaları ve yeni iletişim teknolojilerindeki önemli gelişmeler küreselleşme sürecinin yansımaları olarak kabul edilmiştir. Bu anlamda, 1980’li yıllarda hız kazanan küreselleşme, *sağ* ve *sol* politikaların yeniden biçimlenmesinde etkili olmuştur.

Dünyada ve Türkiye’de ortaya çıkan yeni sağ politikalar neo-liberal politikalar temelli olarak şekillenmiştir. Bu bağlamda, “yeni sağ” politikalar, iktisadi açıdan “yeni liberalizm” ve siyasal ve kültürel açıdan “yeni muhafazakârlık” olarak adlandırılan düşünsel akımlar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bu iki kavram birbirlerinin yerine kullanılsalar da aynı anlamı taşıyan kavramlar değillerdir. Kaldı ki, bu durum 1980 sonrasında hegemonik ve ideolojik çerçevesine işaret etmektedir (Dursun, 2001: 87-88).

Gerard Dumenil ve Dominique Levy’e göre ise, “neo-liberalizm özel bir sınıf yapısı ya da sermayenin mülkiyetinin kurumsal bir yapısı değil, bir sınıf yapısının bağrındaki iktidar ilişkilerinin bir biçimidir” (2009: 65). Bu anlamda, ulus devlet; ulusal pazara, ulusal sermayeye ilişkin ekonomi üzerinden yürüttüğü işlevleri ve yetkileri bakımından gücü en aza indirilmiş bir örgüte dönüşmüştür. Ulus devletin aşılmasında iki aşama öne çıkmaktadır. İlk olarak, ulus devlet ekonomi alanındaki görevlerini ulus üstü kurumlara nakletmek durumunda kalmıştır. İkinci bir aşama ise yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, merkezi devletin sorumluluklarının kendi içindeki alt örgütlere bırakılmaya zorlanmasıdır (Kazgan, 2009: 18). Böylece, ulus devletin gücü aşağıdan ve yukarıdan aşındırılmak suretiyle bir ara örgüt haline dönüşmesi planlanmış oluyordu (Ohmae, 2009: 204).

Küreselleşme ve yeni sağ politikalar konusunda farklı bir bakış açısı getiren Zygmunt Bauman, bu süreçte devletin rolünün bir bekçi karakolu olmaktan öteye gidemediğini şöyle belirtmektedir: “Büyük bölünme çağının politik üstyapısı, düzen kurma mekanizmasındaki daha derin ve kalıcı değişimleri gözlerden gizlemiştir. Devletin askeri, ekonomik ve kültürel kendine yeterliliği, varlığını idame ettirebilmesi, artık geçerli bir ihtimal olmaktan çıkmıştır” (2016: 75). Kapitalizmin ilk dönemlerinde gözlenen halkın mülksüzleştirilmesi döneminin küreselleşmeyle birlikte farklı bir boyut aldığını ileri süren Bauman (2016), bu dönemle birlikte devletin mülksüzleştirilip zayıflatıldığını vurgular.

Küreselleşme politikalarının sadece pazar temelli geliştiğini söylemenin bir ütopyadan ibaret olduğunu savunan Samir Amin ise, kapitalizmin gerçek yönetiminin pazar ve devlet işbirliğiyle mümkün olabileceğini vurgulamaktadır. Ronald Reagan’ın başkanlığıyla birlikte hızlı bir şekilde yapısal uyum programları adı altında sunulan

politikalar ilk olarak kriz içerisinde olduğu düşünülen üçüncü dünya ülkelerine dayatılmıştır. Bu programlar, iki sonucu ortaya çıkarmıştır: Birincisi, kuzey ve güney ülkelerindeki halkların yoksullaşmasına neden olması; ikincisi ise, bu politikalar toplumların genel bunalımına çare olmak yerine, deflasyonist¹ bir döngüye sokarak gelişmelerini yavaşlatmasıdır (Amin, 1999: 28-29).

Micheal Hardt ve Antonio Negri'ye (2003) göre, ulusal sınırların yok olmasıyla birlikte dünya piyasası ulus devletlerle ortaya çıkan iki başlılığı ortadan kaldırmıştır. Bu sürecin sonunda özgür alanda görülen şey ortaya çıkan sonsuz sayıda farklılıktır. Farklılıklar pürüzsüz bir küresel uzam yerine, son derece farklılaşmış ve hareketli yapılardan meydana gelmektedir. Spekülatif ve finansal sermaye emek gücünün en ucuz olduğu ve hangi bölgedeki yönetim aygıtı en fazla sömürüyü garanti ediyorsa o bölgelere doğru akış göstermektedir. Yayılmacı çerçeveden bakıldığında amaç, çatışmaların tutarlı bir toplumsal aygıt tarafından normleştirilmesi değil, tersine farklılıkların korunmasıdır. Toplumsal bütünleşmeyi korumak yerine yayılmacı yönetim tarzı dağıtma ve farklılaştırma politikası izlemektedir (Hardt ve Negri, 2003: 342-343).

Ortaçağ'dan bu yana ekonomik paradigmlar üç ayrı aşamadan geçmiştir. Halk kavramı artık örgütlü bir sistemi öngörmemektedir. Halkın kimliği yerini çokluğa, hareketliliğe, esnekliğe ve durmaksızın farklılaşmaya bırakmıştır. İlk aşamada tarım ve hammadde çıkarılması ekonomiye hâkimken, ikinci aşamada endüstri ve dayanıklı malların üretilmesi başı çekmiş, son aşama olan günümüzde ise hizmet sağlama ve enformasyon manipülasyonu üretimin temelini oluşturmaktadır. İletişim yönetimi, eğitim sisteminin baştan yaratılması, kültürün düzenlenmesi günümüzde eskisinden daha fazla önem kazanmaktadır (Hardt ve Negri, 2003: 344).

1970'li yılların sonu ve 1980'li yıllarla birlikte İngiltere başbakanı Margaret Thatcher ve Amerika Birleşik Devletleri başkanı Ronald Reagan'ın neo-liberal doktrinlerinin devlet politikalarına kaymasıyla yeni bir dönem hızla tüm dünyayı sarmıştır. Liberal gelenekçi yapı önceki süreçte eklemlendiği sosyal demokrat anlayışı hızla terk ederek, yeni sağ söylem içinde daha muhafazakâr ve otoriter eylemler sürecine dahil olmuştur. Neo-liberalizm refah devleti eleştirisinden ziyade, temel modern demokratik değerlerin ve pratiklerin tamamına karşı radikal bir saldırı içerisine girmiştir. Neo-liberal uygulamalar küresel ölçekte iktidarın sadece piyasa modeli üzerinden yapılandığı bir aşırı tahakküm türü olarak karşımıza çıkmıştır (Özkazanç, 2011: 14). Devletin yapılandırılması sürecinde “yapısal uyarlanma” yöntemi, 1980'li yıllarda şekillenmeye başlayan yeni bir dünya sistemini öngörmüştür. Devletin varlığı, serbest piyasa temelinde belirlenmiş ve demokratikleşme hareketini başlatan yeni sağ ideoloji çevresinde tanımlanmıştır (Ayman Güler, 2005: 83).

Dönemin belirleyici ideolojisi olan yeni sağ ve muhafazakâr ideolojinin köklerine bakıldığında, Fransız Devrimi'ne kadar giden bir süreç ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda muhafazakârlık, Fransız Devrimi sırasında Jakoben hareketin toplumun eskimiş olan kurumlarına karşı yürüttüğü radikal ve devrimci müdahalelere karşı çıkmıştır. Bunun daha ilerisine bakılırsa, Aydınlanma hareketinin ve aristokrasinin yönetimine karşı gösterilen

¹ Deflasyon, enflasyonun eksiye düşmesi anlamına gelmektedir. Enflasyon yaşanan bir ülkede paranın reel getirisi düşerken, deflasyon ortamda paranın reel getirisi artmaktadır. İlk bakışta enflasyonun negatif olması olumlu bir durum gibi görünse de deflasyon bir ekonomi açısından ekonomik faaliyetlerin durgunluk sürecine girdiği sorunlu bir süreçtir. Keynesyen görüşe göre deflasyonun nedeni yetersiz taleptir. Yetersiz talep nedeniyle üretilen mallar satılamaz, stok fazlası oluşur. Talep olmadığı için mal fiyatları düşer ve buna bağlı olarak firma kârları da düşer. Bu durumda reel sektör daha fazla kişiyi istihdam edemez, ücretleri düşürür ve işçi çıkarır. Bunun sonucunda işsizlik oranı artar. Bu ise deflasyonist bir süreci yaratır. <http://piyasarehberi.org/sozluk/deflasyon> (Erişim Tarihi: 15.01.2018).

tepkilerde de bu ideolojik temel görülmektedir (Yanardağ, 2013: 17). Yeni sağ politikalar, on dokuzuncu yüzyılın çağdaş yorumu olarak ortaya çıkmaktadır. On sekizinci yüzyılda olduğu gibi özgürlüğün güvencesi olarak piyasa ekonomisi savunulmakta ve eşitlik sorunu göz ardı edilmektedir (Ayman Güler, 2005: 96).

Bunun sonucunda, iktidara gelen ve devrimci bir nitelikte olan burjuva sınıfı bu niteliğini kaybetmiştir. Yeniden eskiye dönen sınıf kültürel ve politik açıdan muhafazakârlaşmıştır. Muhafazakâr ideoloji için din kavramı önemli bir yer tutar. Din, toplum nezdinde birleştirici ve otorite sağlayan bir araç olarak değerlendirilmektedir. Belli kutsallar çevresinde konumlanan ve muhafaza etme refleksiyle hareket eden ideoloji, “devlet” ve “millet” kavramlarına önem vermektedir. Bütün ideolojilere karşı çıkmakta ve kendini de bir ideoloji olarak tanımlamaktan kaçınmaktadır. Dönemin koşullarına göre kimi zaman liberal, kimi zaman da gerici ve milliyetçi bir tutum sergileyebilmektedir. Bu anlamda, muhafazakârlık pragmatist ve oportünisttir denilebilir (Yanardağ, 2013: 37-38).

Bugünkü muhafazakârlık ise, bir siyaset biçimi olarak yeni sağın ideolojik unsurlarından olmuştur. Yeni sağ siyaset içinde harmanlanarak önemli bir konuma gelmiştir (Tuzcu, 2010: 477). Neo-liberalizmle birlikte son yıllarda ortaya çıkan asıl radikal güç yeni sağ olmuştur. Ekonomik konulara önem veren yeni sağ düşünceleri, neo-liberalizm olarak adlandırmak daha doğru bir kavramdır. Eski muhafazakârlığın aksine, neo-liberal düşünürler ekonomik bireyciliği benimsemektedir. Topluma eskisinden farklı bakan yeni düşünce anlayışı, toplumu organik bir yapı olarak görmesinin yanı sıra, bu özellik bireyler arasında oluşan bilinçli bir ortak hareketten kaynaklanmaktadır. Bu dönemde ortaya çıkan en önemli kavramlar otorite, sadakat ve gelenek olmuştur. Gelenek, neo-liberalizmin temel düşüncesini oluşturmaktadır. Çünkü, onların aradığı herhangi bir otorite değil, geleneksel sembollerle çevrelenmiş bir otorite arayışıdır. Sadakat ise bilinçli ve rasyonel bir birlikten ziyade, gelenek temelinde oluşan gruplarla kurulan ilişkileri temel almaktadır (Giddens, 2002: 44-50).

Özetle, yeni sağ politikalar toplumsal yaşamın her alanında etkili olmuştur. Bu bakımdan küreselleşme çerçevesinde yaygınlık kazanan politikaların ekonomi, siyaset ve kültürel alandaki etkilerinden söz edilebilir. Kültürün oluşmasında ve toplumlar tarafından benimsenmesinde eğitimin rolü önem kazanmaktadır. Yeni sağ politikalar çoğu alanı biçimlendirdiği gibi eğitim alanını da etkilemiş ve eğitim politikalarının değişime uğramasına neden olmuştur.

1.1. Yeni Sağ Politikaların Eğitim Alanındaki Yansımaları

Neo-liberalizm, siyasal alanı kapitalist ekonominin işleyişine uygun hale getirmiştir. Devletin meşru varoluşunu, toplumsal ilişkilerin içeriğini ekonominin etkisi altına alacak şekilde biçimlendirme hareketine yönelmiştir. Toplumsal ilişkilerin ekonomik amaçlar doğrultusunda şekillenmesi, devletin kamu hizmetinden kademeli bir şekilde çekilmesi ve belli alanların ekonomik amaçlar doğrultusunda şekillenmesiyle birlikte eğitim faaliyetleri de bu yapısal uyum fikirlerinin etkisi altına girmiştir (Ercan, 1999: 59).

Eğitim kurumları girdiyi (öğrenciyi) içine alan, onları gizli bir müfredat ile işleyip katmanlı bir işgücünün öznelere dönüştürmektedir. Dolayısıyla, okulların toplum içerisindeki rolü işbölümünün yeniden yaratılmasında etkili olan ideolojinin sürdürülmesine katkı sunmaktır. Okullar yalnızca toplumun ihtiyaç duyduğu gereksinimleri karşılamak amaçlı bir kurum olmaktan çıkmıştır. Okullar hem insanları hem de bilgiyi işleyen kurumlar olarak tanımlanmaktadır. Okullar egemen bir kültürün ortaya çıkmasında da etkin bir özne konumundadır. Bu açıdan okullar egemen sınıfların ideolojik hegemonyasını güçlendiren normları, değerleri ve kültürü de üretme işlevini

üstlenmektedir. Kültürel sermaye, bireyleri sınıfsal açıdan toplum içerisindeki yerlerini belirlemede bir araç olarak kullanır. Teknik eğitimin yaygınlaşması ekonomik büyüme ile ilişki halindedir. Bu nedenle bilimsel, teknik ve kariyer odaklı eğitim müfredatlarının yaygınlaştırılması önem kazanmaktadır. Okullar yalnızca bilginin dağıtılması işlevi gören kurumlar değildir. Aynı zamanda, okullar toplumsal ilişkiler içerisinde üretici işlevini üstlenmiş olan bir kurum olarak da öne çıkmaktadır (Apple, 2006: 60-89).

Micheal Apple eğitim ve toplumsal politikalarda dört etkili gruptan söz etmektedir. İlk olarak ekonomiyi modernize etme çabasında olan ve eğitimi ekonomi temelli bir anlayışla şekillendiren, öğretimle ücretli emek arasındaki ilişkiye vurgu yapan yeni liberaller vardır. İkinci olarak, liberallerin ekonomiye verdiği önemi kabul eden bunun yanı sıra, öncelikli olarak kültürün yeniden yapılandırılmasını önemseyen yeni muhafazakârlardır. Üçüncü grup, kutsal olarak saydıkları ilahi kitapların bilgeliğine ve Tanrı bilgisine dönülmesini savunan otoriter popülistler olarak adlandırılan köktencilerdir. Son grupta ise, yeni dönem orta sınıfın profesyonel yöneticilerinin oluşturduğu kiralık uzmanlar ortaya çıkmaktadır. Bu gruplar toplum içerisinde her alanda olduğu gibi eğitim alanında da etki göstermektedir. Ancak, son kertede önemli kararların alınmasında ekonomik modernistler ya da neo-liberaller gücünü hissettirmektedir (2009: 47-48).

Louis Althusser devlet aygıtlarını, baskıcı devlet aygıtları ve ideolojik devlet aygıtları olarak ikiye ayırmaktadır. Baskıcı devlet aygıtlarını yasama, yürütme, yargı, polis ve ordu güçleri oluştururken; ideolojik devlet aygıtlarını ise eğitim, din, siyaset, aile, iletişim araçları, hukuk gibi güçler oluşturur. Baskıcı devlet aygıtları zor kullanarak, sınıf adına sınıf savaşımını lehine çevirme düşüncesinden hareket eder (Althusser, 2015: 60). Bunun yanı sıra, üretim ilişkilerinin toplumsal yeniden üretimi sadece baskıcı aygıtlar ile değil egemen ideolojinin yayılmasında etkili olan ideolojik aygıtlarla da sağlanmaktadır. Bu anlamda, eğitim ideolojik bir aygıt olarak önemli bir öznedir. Kapitalist sistem içerisinde, işgücünün yeniden üretilmesinin temel aracıdır (Tural, 2002: 89). Eğitim kurumları, eğitime adım atılan günden itibaren bireylerin etkiye en açık olduğu dönemde, “aile aygıtı ve devletin okul aygıtı arasında sıkıştığı yıllar boyunca, egemen ideolojiyle bezenmiş becerileri ya da saf egemen ideolojiyi (ahlak, felsefe, yurttaşlık eğitimi) çocukların zihnine yerleştirmektedir (Althusser, 2015: 61).

Eğitim özünde bireylerin gelişimi temelinde yürütülen bir faaliyet olarak ele alınırken, günümüzde bireyin elde edeceği kazanç anlayışı ekseninde dönüşüme uğramaktadır. Eğitime bireylerin gelecekte elde edeceği maddi kazanç temelinde bakıldığından, bu alana ilişkin gelişmeler ekonomi politik bir incelemenin de konusu olmaktadır. İnsana özgü olan bilgi günümüzde kârın öncelik kazandığı bir olgu haline gelmiş ve bu bağlamda eğitim de sermaye için ayrıcalıklı bir alan olmuştur. Eğitim kâr amacı gütmeyen insan yetiştirmekten ya da kamu yararını gözetken bir kurum olmaktan çıkarak piyasa adına donanımlı özneler yetiştirmeyi amaçlar hale gelmiştir. Bunu yaparken, kendisi de piyasa içerisinde konumlanan bir mekanizmaya dönüşmüştür (Ercan, 1999: 63).

Özgürlüğün piyasa merkezli bir anlama karşılık gelmesi, başarısızlığın bireysel eksiklikler sonucu ortaya çıktığı anlayışının benimsenmesi, demokrasi kavramının özgür bireylere tüketim ürünleri arasında yapacağı seçimi garanti etmesi yönündeki fikirlerin yayılmasında eğitimin dönüştürücü gücü ön plana çıkmaktadır. Böylece, demokrasi kavramı günümüzde siyasi bir anlam taşımaktan ziyade daha çok ekonomik bir kavram olarak değer kazanmaktadır. Demokrasi, kontrolsüzce gelişen bir piyasa ortamında serbest tüketici seçimini destekleyen bir mekanizma haline dönüşmüştür (Apple, 2006: 33-34).

Kaldı ki, neo-liberal politikaların ortaya çıkmasıyla eğitim sisteminin de yeniden şekillenmesi gerektiği fikri önem kazanmıştır. Eğitimde değişim ve özelleştirme, sözü edilen politikalar bağlamında, yalnızca İngiltere ve ABD ile sınırlı kalmamış küresel bir süreç olarak etkisini göstermiştir. Küreselleşme adı altında her alanda olduğu gibi eğitim alanındaki dönüşümler sermaye, para ve metanın ulusal sınırları aşarak dünya ölçeğinde hareket yeteneğinin gelişmesiyle etkili olmuştur. 1960’larda insana yapılan yatırımın değeri kavranmış ve eğitim alanındaki destekler artış göstermiş, 1970’lerde ekonomik durgunlukla birlikte eğitimin ekonomik işlevi sorgulanmaya başlanmıştır. 1980’li yıllarda ise, insan sermayesinin önemi kavranmış ve bunun oluşmasında kritik bir konuma sahip olan eğitimin önemi yeniden artmıştır (Tural, 2002: 89).

1.2. Küresel Bir Süreç Olarak Neo-Liberal Eğitim Politikaları

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği’nin yükselişiyle artan endişeler, Chicago Okulu’nun fikirlerinin eğitim alanına yönelmesine yol açmıştır. Okulun önde gelen isimlerinden Theodor Shultz insan sermayesinin önemine vurgu yaparak, ulusların zenginliğinin önemli bir parçasını insanların oluşturduğunu ileri sürmüştür. Shultz’a göre, insanlar mesleki becerileri geliştirmek için eğitime yatırım yapmalıdır. Aynı dönemde, Gary Becker de ekonomik büyümenin bilgiye dayalı olarak ilerleyeceğini vurgulamaktadır. Ekonomik büyümenin hızlanması için insan sermayesinin geliştirilmesi gerekliydi. İnsan sermayesi tartışmaları eğitim alanındaki dönüşümlerin önünü açmıştır. Okullarda kazanılan bilgi ve yetenekler, ekonomik faaliyetlerde fayda sağlamak için sermayeye dönüşmüştür (Spring, 2015: 3).

Yüksek yetenek ve bilgiyle donatılan işçi sınıfı eğitim ve tecrübe sayesinde daha fazla materyal elde edebileceklerdi. Böylece, okullarda edinilen yetenekler ekonomik büyüme ve üretkenliği arttırmış olacaktı. Kaldı ki, maliyet/fayda açısından, kişisel gelir ve ekonomik büyüme bakımından eğitim yatırımları önemli hale gelmiştir. Bununla birlikte, insan sermayesinin elde edilmesinde eğitim unsuru öne sürülmüştür. Eğitime olan ilgideki asıl amaç gizlenerek sosyal adalet, çevresel gelişim, politik katılım ve yurttaş eğitimi gibi olumlu yönler ön plana çıkarılmıştır. Bunun sonucunda ise, işçilerin örgütlenmesi ve işbölümü ya da uzmanlaşma alanları oluşturulmuştur. İşçinin ve ailenin örgütlenmesiyle sermayenin bir başka formu olan sosyal sermaye ortaya çıkmıştır. Sosyal sermaye de ekonomik büyüme ve üretkenliğe katkı sağlamıştır (Spring, 2015: 4-5).

Dünya ölçeğinde bu girişimlerin artmasında Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve diğer uluslararası kuruluşların çevre ülkeler üzerindeki geleceği tartışmalı olan ekonomik politikaları dayatması, serbest ticaret ve özelleştirmenin hızlanmasını teşvik etmesi eğitim alanındaki adaletsizliğin artmasına yol açmıştır (Hill ve Kumar, 2009: 118). Ticaretin yükselen ve kontrol edilemeyen serbestleşmesi eğitim için tehlikeli bir hal almıştır. Eğitim alanının özelleş(tiril)mesi ilerici ücretsiz eğitimin nesnel bir şekilde uygulanmasını engellemektedir. Eğitim hizmetlerinin fiyatlandırılması belli bir grubun erişebileceği bir ortam yaratırken, pazarın yapısından dolayı eğitim alanında da tekelleşmelerin önünü açmaktadır (Devidal, 2009: 94).

Dave Hill ve Ravi Kumar’a göre, eğitim kurumlarındaki öğretmenler eğitim sistemi içerisindeki en tehlikeli çalışanlardır. Onlar sisteme şekil verme, geliştirme ve baskı gücüne sahiptir. Değer yaratan bir işçi konumundadır. Öğretmenler işgücünün toplumsal üretimiyle yakından ilişkilidir ve öğrencilerin yetenek kazanmasında, bilgi ve tutum sahibi olmasında etkilidirler. Onlar kaliteli işgücünün koruyucuları olarak ön plana çıkmaktadırlar. Bu yüzden, kapitalist devlet ve piyasa bu süreci iki yönden kontrol etme ihtiyacı duymaktadır. İlk olarak, varolan sistemi garanti altına almayı amaçlar. İkincisi ise,

karşıt işçi hareketlerinin ortaya çıkmasını engelleme açısından pedagojik modelleri yeniden şekillendirir. Kapitalist sınıf, eğitim gören bireylerin ortaya çıkan ikilemleri fark etmesini ve araştırmasına imkân veren pedagojik formları ortadan kaldırır. Kendinin ve toplumsal çelişkilerin farkına varan birey, toplumsal sistemin altını oyacak, istenmeyen sonuçlar doğuracaktır. Bu yüzden hem öğretmen eğitimi ve yetiştirilmesi hem de müfredat ve eğitim araştırmaları sıkı şekilde kontrol edilmektedir (Hill ve Kumar, 2009: 19-20).

Eğitim endüstrisi, kapitalist toplumsal yapının yeniden üretimi ve devamı için önemli bir araç olmuştur. Kaldı ki, eğitim endüstrisi artı değer elde edilmesinde ve ekonomik eşitsizliğin sürdürülmesinde önemli bir konumdadır. Eğitim, sermaye için kullanılabilirliği ya da kullanım değeri açısından metalaşma kavramıyla yakından ilgilidir. Kapitalistleşen eğitim sistemi bilginin kullanımını da taraflı hale getirmiş ve ulusal homojenleşmenin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu süreç toplum içerisinde mekanikleşmiş insanların yetişmesinin temelini atmıştır. Yaratıcılığın, hayal gücünün ve eleştirel düşüncenin eğitim sisteminde önemli değerler olmasına karşın, kapitalist sistemin bunları engellemesiyle birlikte daha uyumlu bir insan sermayesinin şekillendirilmesine odaklanılmıştır (Hill vd., 2009: 116).

Ortodoks Marksistler sınıflı bir toplumsal yapıyı öne çıkarırken, neo-Marksist düşünürler Max Weber'in ileri sürdüğü çok katmanlı bir kültürel yapıyı savunmaktadırlar ve sınıf anlayışının günümüzde sonlandığını ileri sürmektedirler. Onlara göre, ırk, cinsiyet, renk gibi faktörler ön plandadır. Bunlar da toplumsal ilişkileri etkilemektedir. Ancak, Ortodoks Marksistlere göre, bu kavramlar açıklayıcı ve yeterli nitelikte kavramlar değildir. Sınıfsal yapı hâlâ devam etmekte ve kapitalizm her geçen gün bunu yeniden üretmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin ailelerinin sosyal sınıfı ve gelir düzeyi eğitime katılımlarını etkileyen en önemli faktördür (Hill vd., 2009: 102-103).

Özel eğitimde öğrenim gören bir çocuk ailesinin kaynakları tarafından desteklenir ve aile üyelerinin geliriyle öğrenimini sürdürmektedir. Ortalama gelirin üzerinde olan ailelerin çocukları özel eğitime yönelirken, ortalama gelirin altında kalanlar ise devlet okullarına yönelmektedir. Hane halkı başına düşen gelirin dengelenmesi ve buna bağlı olarak eğitimdeki eşitsizliğin ortadan kaldırılması ise politik gücün kimin çıkarına kullanıldığına bağlı olarak değişmektedir (Gradstein vd., 2005: 54-55).

Öte yandan, Madan Sarup'a göre eğitim, öğretmenleri ve öğrencileri içeren bir üretim biçimidir. Bilgi ise hem özel mülk hem de kültürel sermaye olarak değerlendirilmesinden dolayı okullar fabrikalara benzetilmektedir. Marx'ın yabancılaşma kavramı eğitim alanına uygulandığında; öğretmen, öğrenciler ve bilgi açısından yabancılaşma üç aşamada ele alınmaktadır. Öğrenciler potansiyel bir işgücü olarak ortaya çıkar. Öğrenciler sergilediği performans karşısında mecazi anlamda maaş yerine notlar ve sertifikalar elde eder. Bunlar, öğrencinin gelecekte kullanacağı sermaye olarak açığa çıkar. Bu bağlamda, öğretmenler hem işçi hem de üretici konumundadır. Öğrencilerin bilgi edinmesinde emek veren bir üretici durumundayken, arzu edilen toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesinde de işçi görevini üstlenir. Bulunulan okulun prestiji, öğretmenler ve öğrenciler açısından statü kazandıran bir faktördür. Elde edilen statüler ise son tahlilde kazanılan kârın bir biçimi olarak görülür. Öğrencinin zaman harcayarak, çaba sarf ederek elde ettiği bilgi ona belli yetenekler kazandırır ve onun bir uzantısı haline gelir. Ancak, öğrencinin elde ettiği bu sermaye pazara dahil olduğu andan itibaren kapitalist sınıf tarafından sahiplenilir ve elde edilen bilgi üretici gücün kontrolüne girer (Sarup, 2012: 140-141).

Özetle, neo-liberal politikaların eğitim alanında etkili olması ve kamusal anlayışın

en çok gerektiği alan olan eğitimin özelleştirme politikalarıyla birlikte özel girişime açılması fırsat eşitliğinin engellenmesine neden olmuştur. Eğitim alanında özelleştirme politikalarının baş göstermesi hem fırsat eşitliğini ortadan kaldırmış hem de eğitim kurumlarının ticari bir işletme mantığına bürünmesine zemin hazırlamıştır. Kaldı ki, özel okullarda eğitim görmek için yüksek bir maddi gelirin olması şartı ortaya çıkmaktadır. Bu da düşük gelire sahip ailelerin kaliteli bir eğitime erişim hakkının elinden alınmasına neden olmaktadır. Okulların özelleştirilmesi sorunu ise dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çeşitli sorunların ortaya çıkmasında rol oynamaktadır.

1.3. Türkiye’de Eğitim Sistemi ve Neo-Liberal Politikalar

1980’li yıllar Türkiye açısından siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda birbiriyle bağlantılı iki gelişmenin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler, dışsal ve içseldinamiklerin belirleyiciliğinde meydana gelmiştir. İçsel olan faktörün de belirleyicisi özellikle Anglo-Sakson ülkelerin çevre ülkeler üzerinde egemenlik kurduğu ekonomi politik yapı olmuştur.

“24 Ocak 1980 Ekonomi Kararları” ve “12 Eylül 1980 askeri darbesi”, Türkiye siyasal ve toplumsalyaşamına ilişkin bugünü değerlendirebilme açısından iki önemli kırılma noktası olarak öne çıkmaktadır. “24 Ocak Kararları, ABD ve İngiltere eksenli yeni sağ politikaların iktisadi anlamda Türkiye’deki yansımaları olarak gözlemlenirken; 12 Eylül askeri darbesi de, ülkede başta üniversiteler olmak üzere pek çok kurumun erozyona uğratıldığı bir tarih olarak değerlendirilebilir” (Dağtaş, 2011: 33-34).

Metin Özuğurlu’ya (1999) göre, 1980 askeri darbesi ile birlikte yeni ekonomi politikaları devletin küçülmesine yönelik adımları teşvik ederken, üniversitelerin politik ve kamusal hareket alanı da sınırlanmıştır. İktisat politikalarının prenslere, teknoloji ve toplum politikalarının ise piyasanın sonuçlarına bırakıldığı bir döneme girilmiştir. Türkiye yükseköğrenimi, temel bilimlerin ve felsefi teorik araştırmaların geri planda kaldığı ve uygulamalı bilimlerle politika yönelimli araştırmaların öncelik kazandığı ‘proje bilim’ olarak adlandırılan Anglo-Amerikancı bir etki altına girmiştir (Özuğurlu, 1999: 99-104).

Neo-liberal iktisat politikalarının Türkiye eğitim sistemi üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaşmadan önce Türkiye eğitim sistemi içerisindeki özel okulların tarihsel kökenine değinmek geçmiş ve günümüz açısından bir karşılaştırma yapma imkânını sunacaktır. Türkiye’de eğitim tarihi kendiliğinden gelişmesinin ötesinde, devletin müdahale alanı olarak ortaya çıkan tarihi süreçtir. Bu anlamda eğitim tarihi Türkiye açısından müdahaleler tarihi olarak ön plana çıkmaktadır (Ercan, 1999: 79). Ahmet Yıldız, Türkiye’deki eğitim sistemini öğretmen profilindeki tarihsel ve ekonomi politik değişimi merkeze çekerek şöyle tanımlamıştır (2014:15): “Osmanlı Dönemi’nde din görevlisi olan imamdan ‘muallime’ dönüşen öğretmen tipolojisinin Osmanlı’nın son döneminde görülen ve Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında da etkili olan ‘devletin modernleşmeci öğretmenine’; 1960 ve 1980 arası dönemde ‘toplumun ilerici öğretmeninden’ 1980 sonrası dönemde ise neo-liberal politikalar bağlamında ortaya çıkan ‘sınava hazırlayıcı teknisyen öğretmenine’ doğru bir dönüşüm süreci yaşanmıştır.”

Osmanlı Devleti döneminde 1856 Islahat Fermanı, eğitim sisteminin ilk eğitim yasası olan 1869’daki Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ve ilk anayasa olarak kabul edilen 1876 Kanun-i Esasi ile özel okulların ortaya çıkmasının zemini hazırlanmıştır. Bu dönemde daha çok Osmanlı Devleti sınırları içerisindeki azınlıklar tarafından özel okullar açılmıştır. Azınlık okullarının ülke içerisinde genel eğitim verme amacından çok kültür emperyalizminin taşıyıcıları oldukları gözlenmiştir. Ancak, özel okulların Batı tarzı eğitim anlayışı karşısında Osmanlı Devleti’nin sunduğu kamu eğitimi yetersiz kaldığından halkın

seçkin kesimi bu okulları tercih etmiştir (Uygun, 2003: 109).

Cumhuriyet Dönemi'nde ise azınlık okullarının faaliyetleri zararlı görülerek eğitimin yabancı unsurların etkisinden kurtarılması amacıyla 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla birlikte tüm eğitim kurumları Maarif Vekaletine bağlanmış ve eğitim faaliyetinin amacı milletin fikir ve hissi bağlamda birliğini sağlamak ekseninde gerçekleşmiştir. Bu amaç doğrultusunda 31 Ocak 1928'de devlet, hükümet ve özel sektörün girişimiyle Türk Eğitim Derneği (TED) bünyesinde temel öğretim kurumları kurulmuştur. 1946'da Hasan Ali Yücel tarafından çıkarılan 4936 sayılı yasayla birlikte üniversiteler yönetsel ve bilimsel anlamda özerk kurumlar olarak tanımlanmıştır. Bu kazanımlar, 1960'lı ve 1970'li yıllarda genişlemesine karşın 1980'li yıllarla birlikte gerilemiştir (Güneş ve Güneş, 2003: 110).

Özel eğitim alanındaki bir diğer hareketli dönem ise 1980'li yılların ortalarında gerçekleşmiştir. Özellikle yeni sağ politikaların etkisinin görüldüğü dönemde 1961 Anayasası'na göre üniversiteler tamamen devletin tekelinde görülürken, 1982 Anayasası'yla birlikte üniversitelerin bazı şartlarla vakıflar tarafından da kurulabileceği vurgulanmıştır. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında azınlık okulları üzerindeki sınırlayıcı önlemler 1985 sonrası yapılan değişiklikler ve son olarak çıkarılan 4771 sayılı yasa ile sona ermiştir (Uygun, 2003: 109 ve 115). Bu bağlamda, Türkiye'deki özel okulların gelişimine bakıldığında, Osmanlı Dönemi'nde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında özel okulların siyasi faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Özellikle azınlık okullarının yürüttüğü misyoner faaliyetler tehlikeli görülmüş ve kısıtlanmıştır. 1980'li yıllardan günümüze gelindiğinde ise, neo-liberal iktisadi politikalar ekseninde ekonomik amaçların ön plana çıktığı bir özel okul anlayışı gözlemlenmektedir. Bu amaç doğrultusunda da 1990 yılında üniversiteler açısından farklılaşma dönemini başlatan ilk özel üniversite olarak Bilkent Üniversitesi kurulmuştur (Ercan, 1999: 82).

1980'li yıllarda hızlı bir şekilde uygulanmaya başlanan ekonomi politik uygulamalarla birlikte, Türkiye'de üniversite iki farklı ve çelişik toplumsal talebi içerisinde barındıran bir ortamda gelişmiştir. Bir tarafta ulusal kültür taleplerini karşılamaya yönelik popüler devlet eğitimi, diğer tarafta ise küresel kapitalizm ekseninde gelişen sermayenin ihtiyaçlarına yönelik pragmatist, akılcı ve seçkin bir özel eğitim doğmuştur (Nalçaoğlu, 1999: 94). Üniversitelerin kamu kaynaklarının azalmasıyla mali krize sürüklenmesi, üniversite-sermaye işbirliği bağlamında, bilgi ve beceri üretme, müfredat geliştirme ve eğitim verme gibi etkinliklerinin metalaşarak ticari bir boyut alması hızlanmıştır. Üniversitelerin ticari bir yapıya bürünmesiyle kampus kartlar, teknoparklar, sertifika programları, sermaye ile işbirliği, araştırmaların şirketler tarafından kullanımına izin verilmesi, üniversitelerin isminin reklam amaçlı kullanımı gibi uygulamalar yaşama geçirilmiştir (Karapehlivan Şenel, 2016: 67-68).

1980 yılında Amerikan Kongresi tarafından kabul edilen "Bayh-Dole Yasası"² ile üniversitelerin kamusal kaynaklarla elde ettiği keşifler için lisans almasının önü açılmıştır. Bununla birlikte, hem federal yasalar hem de eyalet yasalarıyla akademik çalışmaların

² ABD kaynaklı "Bayh-Dole Yasası", kâr amacı gütmeyen organizasyonların ya da küçük işletmelerin, federal bir kurumla yaptığı AR-GE sözleşmesi, işbirliği anlaşması veya kurumdan aldığı araştırma desteği ile yaptığı araştırmalarda ortaya çıkan buluşlar üzerinde hak sahibi olmasına izin vermektedir. Böylece, ABD'de devlet kaynaklı mali destekler ile araştırmaları finanse edilen bazı araştırma kurumlarının, araştırmalar sonucunda ortaya çıkan buluşlar üzerinde hak sahibi olması ve bu buluşları sınırlı ya da sınırlı olmayan lisans sözleşmeleriyle devrederek ticarileştirilmesi ve belirli bir gelir elde edebilmesi sağlanmıştır. Bkz. Özden Merhacı, Selin (2015). Amerika Birleşik Devletleri Bayh-Dole Yasası ve Türk Hukukunda Öğretim Elemanlarının Buluşlarına İlişkin Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64 (2), 405-434.

sonucunun yeni ürün ve süreçlere dönüşmesinde üniversite-sanayi işbirliğini teşvik etmek için çeşitli vergi indirimlerinin ve teşviklerin önü açılmıştır (Bok, 2007: 8). Bu gelişmeler, Amerikan eğitim sistemini etkilediği kadar çevre ülkelerin eğitim sistemlerini de etkisi altına almıştır.

Özellikle DB ve OECD uzmanlarının eğitimin sermaye için yeni yatırım alanı olması yönündeki söylemleri, sermayenin yeniden üretim krizine karşı yeni bir alan olarak eğitimin özelleştirme politikalarına açılması ve metalaşması kavramı önem kazanmıştır (Dikkaya ve Özyakışır, 2006: 168). Eğitimde yeniden yapılanma sürecinin içinde bulunulan dönemde Dünya Bankası'nın 'küresel eğitim reformu'; yönetim, finansman, müfredat ve öğretmen kadrosunu şekillendirmeye yönelmiştir. Eğitimde yeniden yapılanma uygulamalarının amacı kârlı eğitim işletmeciliğinin önünü açmaktır. Böylece, eğitim hakkı temel bir insan hakkı olmaktan çıkmış, piyasada alınıp satılan bir meta haline gelmiştir (Hız, 2010: 70).

Türkiye açısından eğitim alanındaki gelişmelere bakıldığında, TÜSİAD, TOBB, TİSK gibi sermaye sınıfı adına hareket eden kuruluşlar Türkiye'nin küresel rekabette etkili bir güç olabilmesi ve yüksek büyüme oranları yakalayabilmesi için eğitim ile istihdam arasındaki bağın güçlendirilmesini talep ettikleri gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, eğitimde özelleştirmenin hızlanması açısından önemli bir talep söz konusudur. Ayrıca, Türkiye 1995 yılında yürürlüğe giren Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) ekseninde eğitim, sağlık, haberleşme, mimarlık, turizm gibi alanlarda toplam kamusal hizmetin yüzde 46'sı oranında piyasaya açılacağı sözünü de vermiş bulunmaktadır. Bu nedenle, sanayi devlet işbirliği ile birlikte her alanda olduğu gibi eğitim alanındaki özelleştirme çalışmaları da hız kazanmıştır (Karabulut, 2016: 76).

Eğitim alanının özelleşmesi ile birlikte okul yönetim tarzının da zaman içerisinde değiştiği gözlemlenmektedir. Neo-liberal politikalar temelinde eğitim kurumları toplam kalite yönetimi kavramı çerçevesinde ele alınmaktadır (Güneş ve Güneş, 2003: 167). 1930'lardan 1980'lere kadar olan dönemde Türkiye'de Alman-Fransız üniversite geleneği temelli 'üniversitas' idealini ön plana çıkaran bir model benimsenmiştir (Özuğurlu, 1999: 99). Ancak, 1980 sonrası gelişmeler ile birlikte özellikle üniversite eğitimi ve araştırmaları sermayeye bağlı kılınmış, hesapverebilirlik artırılarak kurumsal özerklik yok edilmiştir. Bu uygulamalar, eğitimin metalaşmasının ve kamusal yarar yerine verimliliğin önemli hale geldiği bir yönetim anlayışını doğurmuştur (Karapehlivan Şenel, 2016: 64). Toplam kalite ya da kriz yönetimi, müşteri tatminini önemseyen ve kalite kavramını kusur barındırmama olarak ele alan bir örgüt felsefesi olarak uygulanmaktadır. Bu felsefenin özellikle vakıf üniversitelerinde uygulandığı görülmekte ve vakıf üniversiteleri şirketleşmeye doğru bir süreç izlemektedir. Bu anlamda, özel bir üniversiteye kayıt yaptıran bir kişi öğretmenin gözünde ne kadar öğrenciyse, ücreti tedarik eden kurum nezdinde ise o derece müşteri olarak algılanmaktadır (Nalçaoğlu, 1999: 98).

Bu bakımdan özel eğitim kurumlarının günümüzde ekonomik konuları merkeze çekerek kâr odaklı bir yönetim anlayışı sergilediği görülmektedir. Gelir dağılımı bakımından büyük eşitsizliklerin görüldüğü Türkiye'de, eğitimin özelleştirilmesinden yararlanan kesimlerin toplumun yüksek gelire sahip küçük bir azınlığını oluşturan seçkinler olduğu ileri sürülebilir. Mevcut eğitim sistemi ise varolan sınıflı toplumun yeniden üretilmesinin aracı olarak varlığını sürdürmektedir.

Yerelleşme ve okul temelli işletmecilik adı altında yürütülen politikaların bir diğer yönü ise eğitimdeki muhafazakârlaşma olgusudur. Muhafazakârlaşma çerçevesinde din eğitimi ve öğretimi, eğitim reformu sürecinde önemli bir konuma gelmiştir (Hız, 2010: 70).

12 Eylül askeri darbesiyle başa gelen yönetim, laik ve bilimsel eğitimden uzaklaşılmasının temelini oluşturan adımlar atmıştır. “Din Bilgisi ve Ahlak” dersleri zorunlu ders kapsamına alınarak eğitim reformu içerisinde yerini almıştır. Bununla birlikte, yükseköğretim alanında daha fazla sayıda İlahiyat Fakültesi’nin kurulması teşvik edilmiştir (Güneş ve Güneş, 2003: 108-109). Son dönemlere bakıldığında ise, 1980’li yıllarda uygulanmaya başlanan eğitim politikalarının günümüzde ne kadar etkili hale geldiği görülmektedir.

Özetle, Türkiye’de eğitimin tarihsel süreci incelendiğinde eğitim kurumlarının özelleştirilmesi dönemden döneme değişen ekonomi politik koşullar ekseninde şekillenen bir yapıya sahiptir. Genel olarak devlet tarafından denetim altına alınan ve kurumsal özerkliğin belli bir zaman dilimi dışında olmadığı bir eğitim sistemi gözlemlenmektedir. İlk dönemlerde daha çok siyasi temelli amaçların ekseninde ilerleyen eğitim politikaları 1980’li yıllarda ortaya çıkan neo-liberal iktisat anlayışıyla birlikte ekonomik çıkarların merkezinde ilerlemiştir. Özel ve kamu öğretim kurumlarının şirket yönetimine benzer bir yönetim anlayışını benimsemesiyle, eğitim kurumları toplam kalite yönetiminin benimsendiği bir sistem haline gelmiştir.

2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın konusunu oluşturan eğitim içerikleriyle ilgili haberlerin, köşe yazılarının, yazı dizilerinin *nicel* ve *nitel çözümlemesi* gerçekleştirilmek üzere Türkiye basınına temsilen *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Hürriyet*, *Milat*, *Milliyet* ve *Ortadoğu* gazeteleri seçilmiştir. Bu seçimin temel nedeni, sözü edilen gazetelerin temsil ettikleri ideolojilerin ve buna bağlı olarak yayın politikalarının farklılık göstermesidir. Bu bağlamda, *Cumhuriyet* merkez solu, *Evrensel* sosyalist solu, *Hürriyet* ve *Milliyet* liberal sağ, *Milat* ve *Ortadoğu* ise muhafazakâr sağ ideolojiyi temsilen seçilmiştir.

Çalışma, *nicel* ve *nitel metin çözümlemesi* olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın *nicel çözümleme* bölümünde, 2016 yılı boyunca incelenen gazetelerde eğitime ilişkin yayımlanmış haber, köşe yazısı ve yazı dizilerinin sayısal dağılımına yer verilmiştir. *Nitel çözümleme* bölümünde ise sözü edilen gazetelerin eğitim ile ilgili sayısal anlamda ağırlık kazanan konulardan kurumlar düzeyinde belirlenmiş beş tematik başlık altında ilgili içeriklerin *metinsel çözümlemesi* gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın *nicel çözümleme* aşamasında 1 Ocak-31 Aralık 2016 tarihleri arası zaman aralığı olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni ise, son yıllarda hazırlanan raporlarda eğitim alanında özelleştirme faaliyetlerinin 2016 yılında arttığına vurgu yapılmasıdır. Eğitim-Sen’in hazırladığı raporda, özel okul sayısının 2016 yılında en yüksek seviyeye çıktığı belirtilmiştir. Buna göre, 4+4+4 eğitim dönemine geçilmeden önce ilköğretim düzeyinde özel okul sayısı 931 iken; 2016 yılında bu düzeydeki özel okul sayısı 1.274 ilkokul ve 1.414 ortaokul olmak üzere toplam 2688’dir. Yine lise düzeyinde 4+4+4 yasasından önce 885 özel lise varken, 2016 yılında 2.9 kat artış göstermiştir (Eğitim-Sen, 2017: 6). Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı’nın da 2016-2017 yılı eğitim istatistiklerinde verdiği bilgiye göre, özel eğitim kurumlarının toplam pay içindeki oranı her geçen yıl artış göstermektedir. 2014 yılında özel okulların tüm kademelerdeki oranı 12.6 iken, 2016-2017 döneminde 15.9 olarak belirtilmiştir (MEB, 2017: 35). Yükseköğretime bakıldığında ise, YÖK’ün açıkladığı 2016-2017 dönemi istatistiklerine göre, özel üniversitelerin ve kayıt olan öğrenci sayısının her geçen yıl arttığı gözlemlenmektedir (<http://www.yok.gov.tr/>).

Çalışmanın *nitel çözümleme* bölümünde ise nerede, ne kadar gibi sorular yerine konunun sorunsalını açıklayıcı ve derinlikli bir şekilde ortaya koyan nasıl sorusu sorulmaktadır. Buna göre, incelenen gazetelerin eğitim alanındaki gelişmelere yönelik yaklaşımlarında nasıl bir benzerlik ve farklılığın ortaya çıktığı sorusuna yanıtlar aranmıştır.

3. Çalışmanın Nicel Bulguları ve Yorumları

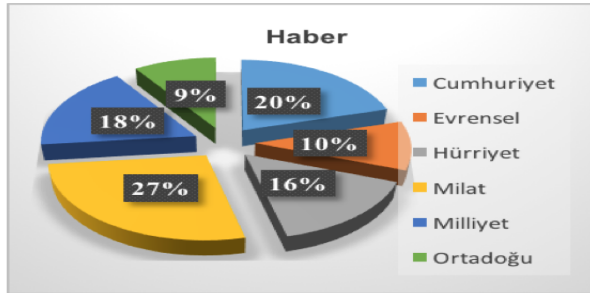
Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye basınıni temsilen seçilen gazetelerde 2016 yılı süresince eğitim konusunda yayımlanmış haber, köşe yazısı ve yazı dizilerinin nicel dökümüne yer verilmiştir. Bu bağlamda, elde edilen nicel bulgular iki başlık altında irdelenmiştir: (1) Eğitime ilişkin yayımlanan içeriklerin nicel analizi, (2) Eğitimle ilgili öne çıkan temaların kurumlar düzeyindeki nicel analizi.

3.1. Eğitime İlişkin Yayımlanan İçeriklerin Nicel Analizi

Cumhuriyet gazetesinde 830, *Evrensel* gazetesinde 414, *Hürriyet* gazetesinde 631, *Milat* gazetesinde 1102, *Milliyet* gazetesinde 709 ve *Ortadoğu* gazetesinde 378 haber olmak üzere toplam 4064 eğitim haberi yayımlanmıştır.

Tablo 1. Eğitime İlişkin Haberlerin Gazetelerdeki Sayısal Dağılımı

1 Ocak-31 Aralık 2016		
Gazeteler	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Cumhuriyet	830	20
Evrensel	414	10
Hürriyet	631	16
Milat	1102	27
Milliyet	709	18
Ortadoğu	378	9
Toplam	4064	100

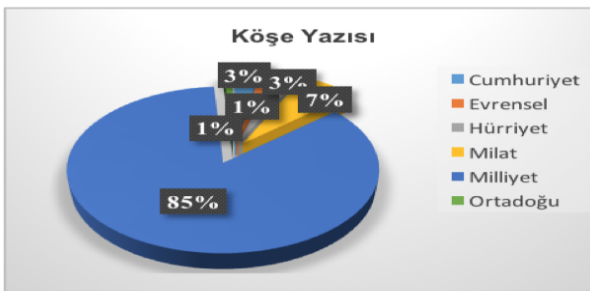

Şekil 1. Eğitime İlişkin Haberlerin Gazetelerdeki Sıklık Oranı

Eğitime ilişkin *Cumhuriyet* gazetesinde 9, *Evrensel* gazetesinde 4, *Hürriyet* gazetesinde 9, *Milat* gazetesinde 23, *Milliyet* gazetesinde 235 ve *Ortadoğu* gazetesinde ise 3 köşe yazısı olmak üzere toplam 283 köşe yazısının yer aldığı gözlemlenmiştir. Eğitim alanının konu edildiği köşe yazılarına bakıldığında, konuyla en fazla ilgilenenlerin başında 235 köşe yazısı ile Abbas Güçlü gelmektedir. Bu anlamda eğitim ile ilgili sorunların, eleştirilerin, okulların özelleştirilmesi gibi konuların yer aldığı köşe yazılarının varlığı bulgulanmıştır. *Milat* gazetesinde Mustafa Tezcan'ın 7, *Hürriyet* gazetesinde Yalçın Bayer'in 4, *Cumhuriyet* gazetesinde Emre Kongar'ın 3, *Evrensel* gazetesinde Adnan Gümüş'ün 3 ve *Ortadoğu* gazetesinde ise Cafer Kardaş, Sezer Yozgat ve Yıldırım Çiçek'in 1'er köşe yazısı incelenen zaman aralığında öne çıkmıştır.

Tablo 2. Eğitime İlişkin Köşe Yazılarının Gazetelerdeki Sayısal Dağılımı

1 Ocak-31 Aralık 2016		
Gazeteler	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Cumhuriyet	9	3
Evrensel	4	1
Hürriyet	9	3
Milat	23	7
Milliyet	235	85
Ortadoğu	3	1
Toplam	283	100

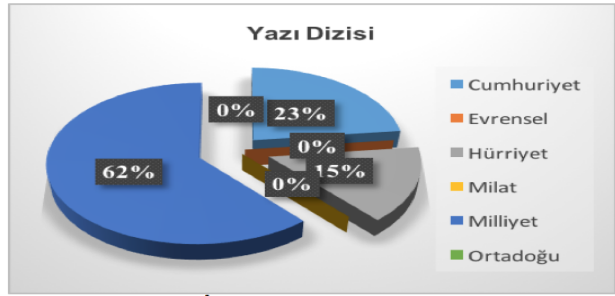

Şekil 2. Eğitime İlişkin Köşe Yazılarının Gazetelerdeki Sıklık Oranı

Ayrıca, incelenen dönem boyunca *Milliyet* gazetesinde 8, *Cumhuriyet* gazetesinde 3, *Hürriyet* gazetesinde 2 yazı dizisi saptanırken; *Evrensel*, *Milat* ve *Ortadoğu* gazetelerinde eğitimi konu alan herhangi bir yazı dizisine rastlanılmamıştır. Eğitime ilişkin *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan yazı dizileri ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sınavları öncesi ve sonrasını kapsamaktadır. Yazı dizilerinde sınava girecek öğrenciler için öneriler ve sınav sonrası yapılacak okul tercihleri hakkında çeşitli bilgiler sunulduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 3. Eğitime İlişkin Yazı Dizilerinin Gazetelerdeki Sayısal Dağılımı

1 Ocak-31 Aralık 2016		
Gazeteler	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Cumhuriyet	3	23
Evrensel	0	0
Hürriyet	2	15
Milat	0	0
Milliyet	8	62
Ortadoğu	0	0
Toplam	13	100

Şekil 3. Eğitime İlişkin Yazı Dizilerinin Gazetelerdeki Sıklık Oranı

3.2. Eğitimle İlgili Öne Çıkan Temaların Nicel Analizi

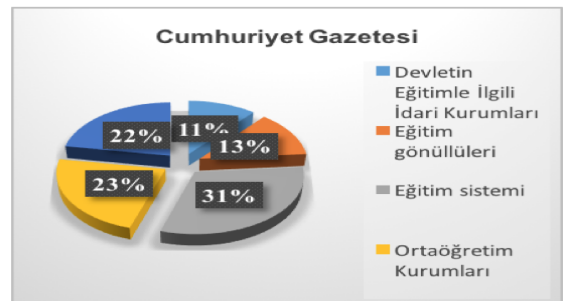
Çalışmanın bu bölümünde, 1 Ocak-31 Aralık 2016 tarihleri arasında incelenen *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Hürriyet*, *Milat*, *Milliyet* ve *Ortadoğu* gazetelerinde eğitim içeriklerine ilişkin başatlık sağlayan konular kurumlar düzeyinde tematik başlıklar altında irdelenmiştir. Kaldı ki, Türkiye’de eğitim haberciliğinin gündemini oluşturan gelişmelerin ve sorunların net bir şekilde ortaya konmasında böylesi bir sınıflandırmanın yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, eğitim haberciliği çerçevesinde haber kaynaklarının belirlenmesi açısından oluşturulan tematik kategoriler belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda, incelenen gazetelere ilişkin öne çıkan haberler, köşe yazıları ve yazı dizilerinin analizinden yola çıkılarak kurumlar çerçevesinde beş tematik başlık oluşturulmuştur. (1) Devletin Eğitimle İlgili İdari Kurumları, (2) Eğitim Gönüllüleri, (3) Eğitim Sistemi, (4) Ortaöğretim Kurumları, (5) Yükseköğretim Kurumları.

İncelenen gazetelerden elde edilen verilere göre, “devletin eğitimle ilgili idari kurumları” başlığı altında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), Üniversitelerarası Kurul’a (ÜAK) ilişkin haberler; “eğitim sistemi” başlığı altında ise ÖSYM tarafından gerçekleştirilen tüm sınavlar, eğitim raporları, röportajlar, öğrencilere yönelik öneriler ve başarı hikâyeleri, Suriyeli mülteci öğretmen ve öğrencilerin durumları, seçmeli ders tartışması çerçevesinde gelişen dini eğitim ve 15 Temmuz darbe girişimi sonrası eğitim alanında ortaya çıkan gelişmeler değerlendirilmiştir.

“Eğitim gönüllüleri” başlığı altında akademisyenler, öğretmenler, sendikalar, dernekler ve vakıflara ilişkin haberler yorumlanırken; “ortaöğretim kurumları” başlığı altında kamu ortaöğretim okulları, özel ortaöğretim okulları, imam hatip okulları, mesleki ortaöğretim okulları ve 2016 yılında tartışma konusu haline gelen proje okullar ile 4+4+4 değişikliği konusu irdelenmiştir. “Yükseköğretim kurumları” başlığı altında ise kamu ve özel üniversitelere ilişkin gelişmeler tartışılmıştır.

Tablo 4. Cumhuriyet Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sayısal Dağılımı

1 Ocak-31 Aralık 2016		
Temalar	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Devletin Eğitimle İlgili İdari Kurumları	55	11
Eğitim Gönüllüleri	64	13
Eğitim Sistemi	158	31
Ortaöğretim Kurumları	115	23
Yükseköğretim Kurumları	112	22
Toplam	504	100

Şekil 4. Cumhuriyet Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sıklık Oranı

Cumhuriyet gazetesinde “Devletin eğitimle ilgili idari kurumları” başlığı altında Milli Eğitim Bakanlığı’na ilişkin 36 haber yayımlanırken, Yüksek Öğretim Kurumu

hakkında 19 habere yer verilmiştir. “Eğitim gönüllüleri” kapsamında öğretmenlere ilişkin 26, akademisyenlere ilişkin 24, Eğitim-Sen ve Eğitim-İş-Sen’e ilişkin toplam 14 haber yer almıştır. “Eğitim sistemi” başlığında sınavlara ilişkin 81, röportajlar, güncel olaylara ilişkin 24, 15 Temmuz sonrası gelişmelere ilişkin 22, öğrencilerin başarı hikâyelerine ilişkin 10, Suriyeli mülteci öğretmen ve öğrencilere ilişkin 10, dini eğitime ilişkin 6, 4+4+4 değişikliğine ilişkin 5 habere yer verilmiştir. “Ortaöğretim kurumları” konusunda özel ortaöğretim okulları 44, proje okullar tartışması 32, kamu ortaöğretim okulları 30, imam hatip okulları 6, özel ders kursları 2 ve mesleki ortaöğretim okullarına ilişkin 1 habere yer verilmiştir. “Yükseköğretim kurumu” başlığı altında ise, özel üniversitelere 57 ve kamu üniversitelerine ilişkin 55 habere yer verilmiştir.

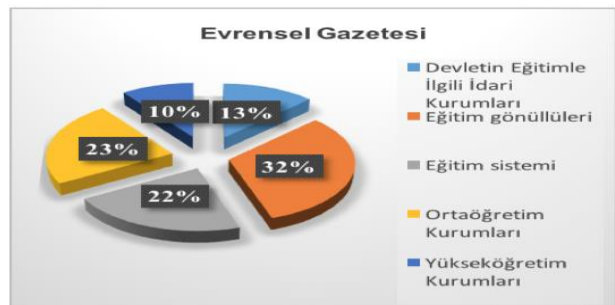
Eğitim ile ilgili en çok içerik yayımlayan gazetelerden biri olan *Cumhuriyet* gazetesi 2016 yılı itibariyle 20 sayfa olarak basılmış ve eğitim haberlerini genellikle eğitim adı altındaki sayfasında yayımlamıştır. Eğitim haberlerinin editörlüğünü Figen Atalay ve Deniz Ülkütekin üstlenmiş, haberler çoğunlukla özel haber olarak oluşturulmuştur. Rutin haberlerin sayıca daha az olduğu söylenebilir. Eğitim alanında uzman kişilerin görüşlerine yer verilmiş, yıl içerisinde Türkiye eğitim sistemine ilişkin açıklanan raporların sonuçları da uzman kişilerce tartışılmıştır. Gazetenin ideolojik sol duruşu dikkate alındığında, haberlerin içeriklerinde genel olarak Türkiye eğitim sisteminin sorunlarına vurgu yaptığı ve eleştirel bir dil kullanıldığı söylenebilir.

Cumhuriyet gazetesinin eğitim ile ilgili haberlerinin gündeminde eğitim sistemine ilişkin gelişmelerin ön plana çıktığı söylenebilir. Eğitim sistemi başlığı altında en çok gündem olan konu ise ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sınavları olmuştur. Dolayısıyla, eğitim sistemine dahil olan tüm öğrencilerin ve velilerinin gündemini meşgul eden sözü edilen sınavlara yönelik öneriler, bilgilendirmeler ve sınav sonrası değerlendirmeler eğitim sistemi başlığı altında en çok tartışılan konulardan biri olmuştur.

Cumhuriyet gazetesinde “eğitim gönüllüleri” başlığı altında öğretmenlerin atanma sorunları ve hayat ya da başarı hikâyeleri öne çıkarken; üniversiteler bünyesinde gelişen, 2016 yılında geniş tartışma konusu olan 1128 akademisyen tarafından imzalanarak yayımlanan “barış bildirisi” önemli gündem konularından birini oluşturmuştur. Son olarak, devlet kurumlarına ilişkin yayımlanan haberlerde ise MEB’in ve YÖK’ün eğitimle ilgili aldığı kararlara ilişkin çeşitli haberlere yer verilmiş ve eleştirel bir tutum sergilendiği gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Evrensel Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sayısal Dağılımı
1 Ocak-31 Aralık 2016

Temalar	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Devletin Eğitimle İlgili İdari Kurumları	32	13
Eğitim Gönüllüleri	82	32
Eğitim Sistemi	55	22
Ortaöğretim Kurumları	59	23
Yükseköğretim Kurumları	25	10
Toplam	253	100

Şekil 5. Evrensel Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sıklık Oranı

Evrensel gazetesinde devletin eğitimle ilgili idari kurumları” kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı’na ilişkin 30, Yüksek Öğretim Kurumu’na ilişkin ise 2 haber yayımlanmıştır. “Eğitim gönüllüleri” başlığına bakıldığında, akademisyenler 36, Eğitim-Sen, KESK sendikaları 32, öğretmenler ise 14 haberde konu edilmiştir. “Eğitim sistemi” başlığında eğitim alanındaki gelişmeler ve olaylar 19, seçmeli dersler çerçevesinde

tartışılan dini eğitim 14, sınavlar 7, öğrencilere ilişkin gelişmeler ve olaylar 7, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası eğitim alanındaki gelişmeler 6, Suriyeli mülteci öğretmen ve öğrencilere ilişkin 2 haber yayımlanmıştır. “Ortaöğretim kurumları” başlığına ilişkin gazetede kamu okulları 28, proje okullar 17, imam hatip okulları 7, okullar kapsamında cinsel istismar 7 haberle konu edilmiştir. “Yükseköğretim kurumları” konusunda yayımlanan haberlere bakıldığında ise, gazetede kamu üniversitelerine ilişkin 25 habere rastlanılmıştır.

16 sayfa olarak yayımlanan *Evrensel* gazetesi eğitim haberlerine ilişkin belli bir sayfa ayırmazken, sosyalist sol ideolojik bağlamı dolayısıyla mevcut eğitim politikaları konusunda eleştirel bir tutum sergilemiştir. Gazetede eğitim içeriklerine yönelik 82 haber ile “eğitim gönüllüleri” en çok tartışılan konu olmuştur. Özellikle akademisyenlerin “barış bildirisi”ni yayımlamalarından sonraki süreçte yaşanan gelişmelerin geniş yer bulduğu bu konu başlığında, eğitim alanında faaliyet gösteren sendikaların görüşlerine de ağırlıklı olarak yer verilmiştir.

Gazetenin eğitim sistemine ilişkin yer verdiği içeriklerde, eğitime ilişkin alınan yeni kararlar ve uygulamalar öne çıkarken; özellikle seçmeli dersler hakkında tartışma konusu olan dini içerikli derslerin seçilmesi için öğrencilerin yönlendirildiği iddiası üzerine gelişen tartışmalar ise farklı bir gündem konusu oluşturmıştır. Öte yandan, okullarda karma eğitim üzerine gelişen tartışmalar da *Evrensel* gazetesinin içeriklerine yansımıştır.

Tablo 6. Hürriyet Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sayısal Dağılımı
1 Ocak-31 Aralık 2016

Temalar	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Devletin Eğitimle İlgili İdari Kurumları	95	18
Eğitim Gönüllüleri	27	5
Eğitim Sistemi	206	39
Ortaöğretim Kurumları	91	17
Yükseköğretim Kurumları	109	21
Toplam	528	100

Şekil 6. Hürriyet Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sıklık Oranı

Hürriyet gazetesinde “devletin eğitimle ilgili idari kurumları” başlığı altında Milli Eğitim Bakanlığı 43, Yüksek Öğretim Kurumu 37, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi 13, Üniversitelerarası Kurul 2 habere konu olmuştur. “Eğitim gönüllüleri” başlığında ise, öğretmenlere 24, Türk Eğitim Vakfı’na 3 haberde yer verilmiştir. “Eğitim sistemi” konusunda sınavlar 89, eğitime ilişkin raporlar, gelişmeler ve olaylar 64, öğrenciler 22, 15 Temmuz sonrası gelişmeler 21, Suriyeli mülteci öğretmen ve öğrenciler 7, 4+4+4 sistemi değişikliği 3 haberde konu edilmiştir. “Ortaöğretim kurumları” başlığı altında konu edilen haberlere bakıldığında, özel okullar 35, kamu okulları 24, mesleki ortaöğretim okulları 14, proje okullar 13, özel ders kursları 3, imam hatip liselerine 2 haberde yer verilmiştir. “Yükseköğretim kurumları” başlığı altında ise, kamu üniversiteleri 51, özel üniversitelere ilişkin 46, kamu üniversitelerine ilişkin rektörlük seçimleri hakkında 12 haber yayımlanmıştır.

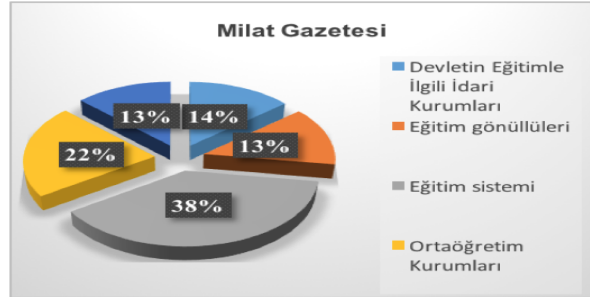
Eğitim editörlüğünü 2016 yılı itibariyle Nuran Çakmakçı’nın üstlendiği *Hürriyet* gazetesi ortalama 35 sayfa olarak yayımlanmıştır. Türkiye basınının önde gelen gazetelerinden biri olarak eğitim alanına da ağırlık veren gazete, eğitimle ilgili içeriklerini genel olarak eğitim sayfası adı altında verdiği gözlemlenmiştir.

Hürriyet gazetesinde önde gelen tartışma konusu “eğitim sistemi” olmuştur. Özellikle ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sınavları gündemi belirlerken, eğitim

sistemine ilişkin açıklanan yıllık raporlar ve gelişmelere de yer verilmiştir. Bu anlamda, eğitim teknolojileri, kodlama eğitimi, eğitim fuarı gibi konular da işlenmiştir. Öğrencilere ilişkin çeşitli haberlere yer verilirken, 15 Temmuz tarihi sonrası eğitim alanında gerçekleştirilen uygulamalar ve Suriye’deki savaş nedeniyle Türkiye’ye göç eden öğrencilerin eğitim durumlarının tartışıldığı da gözlemlenmiştir. Bir diğer dikkat çeken gündem konusu ise yükseköğretim kurumları olmuştur.

Tablo 7. Milat Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sayısal Dağılımı
1 Ocak-31 Aralık 2016

Temalar	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Devletin Eğitimle İlgili İdari Kurumları	69	14
Eğitim Gönüllüleri	70	13
Eğitim Sistemi	191	38
Ortaöğretim Kurumları	108	22
Yükseköğretim Kurumları	64	13
Toplam	502	100

Şekil 7. Milat Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sıklık Oranı

Milat gazetesinde “devletin eğitimle ilgili idari kurumları”ndan Milli Eğitim Bakanlığı’na ilişkin 55 habere yer verilirken; Yüksek Öğretim Kurumu’na ilişkin de 14 habere yer verilmiştir. “Eğitim gönüllüleri” başlığı altında ise, öğretmenlere ilişkin olarak atamalar, hayat hikâyeleri, başarı hikâyeleri gibi konulara değinen 37 haber yer alırken, Memur-Sen, Eğitim-Bir-Sen, İmam Hatip Liseleri Mezunları ve Mensupları Derneği (ÖNDER), Türkiye Gençlik ve Eğitime Hizmet Vakfı (TÜRGEV), İlim Yayma Cemiyeti, Türk Birliği ve Koordinasyonu Ajansı (TİKA), İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) gibi sendika, vakıf ve derneklere ilişkin 30 habere yer verilmiştir. Ayrıca, akademisyenlere ilişkin olarak 3 haber yayımlanmıştır. “Eğitim sistemi” başlığı altında yayımlanan haberlere bakıldığında, sınavlara ilişkin 62, öğrencilerin sorunlarına ve başarı hikâyelerine değinen 43, 15 Temmuz sonrası eğitimde yaşanan gelişmelere ilişkin 34, Suriyeli mülteci öğretmen ve öğrencilere ilişkin 28, dini eğitim konusunda 18, Fatih Projesine ilişkin 5, 4+4+4 sistemine ilişkin 1 habere yer verilmiştir. “Ortaöğretim kurumları” başlığı altında ise kamu okullarına ilişkin 46 haber, özel okullara ilişkin 26, imam hatip okullarına ilişkin 18 haber, meslek liselerine ilişkin 14, özel ders kurslarına ilişkin 3 ve proje okullara ilişkin ise 1 habere yer verilmiştir. “Yükseköğretim kurumları”na bakıldığında, kamu üniversiteleri 40 ve özel üniversiteler de 24 habere konu olmuştur.

Milat gazetesi ise sözü edilen dönemde 20 sayfa olarak yayımlanmış ve eğitim haberlerini genel olarak eğitim sayfası adı altında vermiştir. Eğitim haberlerinin editörlüğünü E. Ethem Tiryaki yapmıştır. *Milat* gazetesi dönemin siyasal iktidarının eğitim politikalarını olumlayıcı bir dille desteklemiştir. “Eğitim sistemi” alanında üretilen haberlerin sayısal açıdan ilk sırada olması, gazetenin iktidarın eğitim politikalarına destek vermesi olarak değerlendirilebilir.

Milat gazetesinde ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sınavlarına ilişkin öneriler ve bilgilendirmelerde bulunulmuş; ayrıca, öğrencilerin başarı hikâyelerine ve olaylara yer ayrılmıştır. Eğitim sistemiyle ilgili diğer bir gündem konusu ise, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası idari kurumlar tarafından gerçekleştirilen uygulamalar olmuştur. Gazetede, özellikle ortaöğretim okullarında dini bir eğitim anlayışının öne çıkarıldığı gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, MEB’in uygulamaya koyduğu Fatih Projesi’nin ise diğer gazetelere oranla daha fazla vurgulandığı saptanmıştır.

Gazetede, eğitim haberciliği çerçevesinde öne çıkan bir diğer konu da “ortaöğretim kurumları” olmuştur. Buna göre, imam hatip liselerine ilişkin olaylar ve projeler öne çıkarılmış; meslek liselerinin durumu ve MEB’in bu konuda yürüttüğü faaliyetler de tartışılan bir diğer konu olmuştur. İncelenen diğer gazetelerde önemli gündem konularından biri olan proje okullar tartışması ise, *Milat*’ta en az oranda yer verilerek göz ardı edilmiştir. “Devletin idari kurumları” olan MEB ve YÖK’ün eğitim alanında gerçekleştirdiği projelere ve uygulamalara yer verilmiş; “eğitim gönüllüleri” başlığı altında ise öğretmenlere ilişkin olaylara ve gelişmelere vurgu yapılmıştır. Ayrıca, Memur-Sen, Eğitim-Bir-Sen, İmam Hatip Liseleri Mezunları ve Mensupları Derneği (ÖNDER), Türkiye Gençlik ve Eğitime Hizmet Vakfı (TÜRGEV), İlim Yayma Cemiyeti, Türk Birliği ve Koordinasyonu Ajansı (TİKA), İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) gibi dönemin iktidar kadrolarıyla ilişkili olduğu iddia edilen vakıf ve derneklerin faaliyetleri de gazetenin haberlerine konu olmuştur.

Tablo 8. Milliyet Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sayısal Dağılımı

1 Ocak-31 Aralık 2016		
Temalar	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Devletin Eğitimle İlgili İdari Kurumları	28	7
Eğitim Gönüllüleri	12	3
Eğitim Sistemi	122	29
Ortaöğretim Kurumları	95	23
Yükseköğretim Kurumları	156	38
Toplam	413	100

Şekil 8. Milliyet Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sıklık Oranı

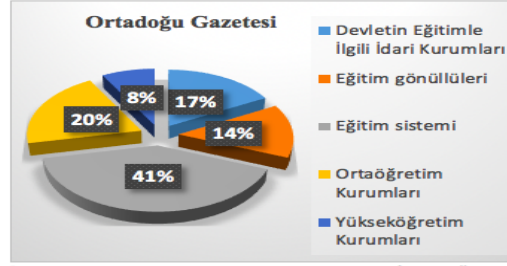
Milliyet gazetesinde “devletin eğitimle ilgili idari kurumları”ndan Milli Eğitim Bakanlığı’na ilişkin 16, Yüksek Öğretim Kurumu’na ilişkin ise 12 habere yer verilmiştir. “Eğitim gönüllüleri”ne ilişkin öğretmenler 10 habere konu edilirken; Türk Eğitim Vakfı’na ilişkin ise 2 habere yer verilmiştir. “Eğitim sistemi”ne ilişkin sınavlar hakkında 74, eğitim alanındaki olaylar ve gelişmelere ilişkin 17, öğrencilere ilişkin 16, 15 Temmuz sonrası gelişmelere ilişkin 9, Suriyeli mülteci öğrencilere ilişkin 3 ve özel ders kurslarına ilişkin ise 3 habere yer verilmiştir. “Ortaöğretim kurumları”na bakıldığında, özel okullar 60, kamu okulları 20, proje okullar 9, meslek liseleri 4, imam hatip liseleri 2 haberde konu edilmiştir. Yükseköğretim kurumları başlığı altında ise özel üniversitelere ilişkin 99 ve kamu üniversitelerine ilişkin de 57 habere yer verilmiştir.

Genel olarak 28 sayfa yayımlanan *Milliyet* gazetesinin eğitim editörlüğünü 2016 yılı itibarıyla Aysel Bozan Yılmaz ve Mine Özdemir yapmıştır. Eğitim haberciliği alanında önde gelen isimlerden Abbas Güçlü’nün köşe yazıları gazetede öne çıkmıştır. Ayrıca, eğitim sayfası adı altında verilen eğitim haberleri “eğitim vitrini” ve “akademi” başlıkları altında kategorileştirilmiştir. Abbas Güçlü’nün sınavlar ve tercihlerle ilgili 69, eğitim sistemine ilişkin 65, ortaöğretime ilişkin 26, üniversitelere ilişkin 26, YÖK’e ilişkin 20, MEB’e ilişkin 13, öğretmenlere ilişkin 7, meslek liselerine ilişkin 7 ve proje okullara ilişkin ise 2 köşe yazısına gazetede yer verilmiştir.

Milliyet gazetesinde “eğitim sistemi” başlığı altında incelenen haberlere ilişkin ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sınavları önem kazanmıştır. Sınava ilişkin öğrencilere öneriler ve bilgilendirmelere yer verilmiş ve 15 Temmuz tarihi sonrası gelişen olaylar da gündemi oluşturan diğer bir konu olarak saptanmıştır. Devletin eğitimle ilgili idari kurumlarının eğitim sistemine ilişkin duyuruları ve uygulamaları bir başka gündem konusu olurken; eğitim gönüllüleri kapsamında öğretmen ve akademisyenlerin durumları ise en az yer verilen konular olarak gözlemlenmiştir.

Tablo 9. Ortadoğu Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sayısal Dağılımı
1 Ocak-31 Aralık 2016

Temalar	Sıklık Sayısı	Sıklık Oranı %
Devletin Eğitimle İlgili İdari Kurumları	36	17
Eğitim Gönüllüleri	30	14
Eğitim Sistemi	86	41
Ortaöğretim Kurumları	43	20
Yükseköğretim Kurumları	17	8
Toplam	212	100

Şekil 9. Ortadoğu Gazetesinde Eğitime İlişkin Öne Çıkan Temaların Sıklık Oranı

Ortadoğu gazetesinde “devletin eğitimle ilgili idari kurumları”ndan Milli Eğitim Bakanlığı’na 27 ve Yüksek Öğretim Kurumu’na ilişkin de 9 habere yer verilmiştir. “Eğitim gönüllüleri” başlığı altında ise, öğretmenler 22, Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası (Türk Eğitim-Sen) 6, akademisyenler ise 2 habere konu olmuştur. “Eğitim sistemine” ilişkin olarak sınavlar 68, öğrenciler 11, 15 Temmuz sonrası eğitim sistemine ilişkin gelişen olaylar 4 ve Suriyeli mülteciler de 3 haberde yer almıştır. “Ortaöğretim kurumları” çerçevesinde kamu okullarına ilişkin 41 ve özel eğitim kurslarına ilişkin 2 haber yayımlanmıştır. “Yükseköğretim kurumları” kapsamında ise kamu üniversitelerine 16 ve özel üniversitelere 1 haberde yer verilmiştir.

Ortadoğu gazetesi, eğitim haberleri için ayrı bir eğitim sayfası oluşturmamıştır. 16 sayfa olarak yayımlanan gazetede eğitim haberleri, genellikle devletin resmi yayın organı Anadolu Ajansı kaynaklı oluşturulmuştur. *Ortadoğu* gazetesindeki eğitim haberlerini, 86 haber ile eğitim sistemi konusu kapsamındaki içerikler oluşturmuştur. Bu haberlerin çoğunluğunu, rutin haberler olan sınav günü ve tarihlerini belirten içeriklerin oluşturduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilere ilişkin olaylar ve gelişmeler bir başka gündem konusu olurken; Suriyeli göçmen öğrencilere de değinilmiştir. Ortaöğretim kurumlarına ilişkin olarak kamu okulları hakkında olaylar ve gelişmeler irdelenirken; özel eğitim kurslarının durumuna ilişkin gelişmelere de yer verilmiştir. Devletin eğitim alanındaki idari kurumları olan MEB ve YÖK’e ilişkin duyurular ve bilgilendirmeler ise rutin eğitim haberleri olarak verilmiştir.

4. Çalışmanın Nitel Bulguları ve Yorumları

Çalışmanın *metinsel çözümleme* bölümünde, eğitim haberciliği açısından tartışma yaratan ve eğitim alanının gündemini belirleyen içerikler, Türkiye basınına temsilen seçilmiş gazeteler çerçevesinde irdelenmiştir. Bu bağlamda, eğitim alanında en çok tartışılan ve yer verilen konular belirlenerek eğitim haberlerinin incelendiği beş tematik başlık oluşturulmuştur. Bu başlıklar altında gazetelerin konuya yaklaşımları karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır.

4.1. Devletin Eğitimle İlgili İdari Kurumları

İncelenen gazetelerde öne çıkan ve tartışma konusu yaratan temalardan biri “devletin eğitimle ilgili idari kurumları” olmuştur. Buna göre, Türkiye eğitim sistemine yön veren Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) gibi kurumların öne çıktığı gözlemlenmiştir.

Milat gazetesi dershanelerin MEB tarafından kapatıldığı ve bu sistemin bir sömürü haline dönüştüğü iddiasına yer verdiği haberin aksine, 10 Ocak tarihinde ise “Özel öğretim kursu olmak için 856 kurum başvurdu” başlıklı habere yer vermiştir. Haberin içeriğinde MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürü Ömer Faruk Yelkenci’nin, “...Özel okula dönüşüm programına, kanun yürürlüğe girdiği tarihte sayısı 3 bin 530 olan dershanelerden

2 bin 536'sının başvurduğunu, bunlardan bin 463'ünün dönüşüm işlemlerinin tamamlandığını belirtti" ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca, dersane sisteminin sadece bir isim değişikliği olduğu ve sömürünün ortadan kalkmadığını destekleyen ifadesinde; "...Yönetmeliği Anayasa Mahkemesi'nin gerekçeli kararında üzerinde durduğu 'okul dışı eğitim seçenekleri' vurgusunu merkeze alarak düzenlediklerini anlatan Yelkenci, bu kapsamda 'özel öğretim kursu' adında yeni bir kurum tanımladıklarını" (Milat, 10 Ocak 2016: 5) söylemektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dersane sisteminin kaldırılması konusu dönem içerisinde incelenen diğer gazetelerde de yer almıştır. 26 Mart ve 29 Mart 2016 tarihlerinde Abbas Güçlü, "Bu nasıl efsane!" ve "Hani dershaneler kapatılmıştı?.." başlıklarıyla konuya köşe yazılarında yer vermiştir. 26 Mart tarihindeki köşe yazısında, "Sınavlar kalkmadan dershanelerin öyle ya da böyle yola devam edeceklerini bin defa yazdık. Keşke kapansalar çünkü tıpkı sınavlar gibi eğitimin kimyasını bozuyorlar. O da yetmedi, etüt eğitim merkezi adıyla merdiven altı dershaneler açıldı ve aldı başını gidiyor. Bakanlık bütün bunları bilmiyor mu? Elbette biliyor. Çünkü senaryoyu yazan ve yöneten bizzat kendisi..." (Milliyet, 26 Mart 2016: 24) sözlerine yer vermiştir. Dershanelerin sadece tabelalarının değiştiğini ileri süren Güçlü, ayrıca, dershanelerin kaldırıldığı ve yetiştirme kurslarıyla öğrencilerinin başarılarının artış gösterdiği söylemine karşı aynı tarihli köşe yazısında "...Bakan Bey övünsün diye olacak ki sorular bu yıl inanılmaz derecede kolaydı! Bunu da herkes biliyor!" sözleriyle devlet okullarında verilen kurslarla düzenlenen sınavın zorluk derecesi arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir.

Dershanelerin kapatılması konusu uzun zaman tartışıldıktan sonra resmi olarak kapatılmıştır. Ancak, Güçlü yazısında, "Daha doğrusu kaldırılmıştır. Kimi temel lise, kimi etüt merkezi, kimi hazırlık kursu, kimi de tamamlama kursu adı altında faaliyetlerine devam etti. Daha da vahimi dershaneleri kapattık derken okulların neredeyse tümü dersane haline dönüştürüldü" (Milliyet, 29 Mart 2016: 21) eleştirisine yer vermiştir. Ayrıca, köşe yazısının altında sokakta gördüğü özel ders kurslarının reklamlarının fotoğraflarına yer vererek, devletin aldığı karara karşın dershanelerin nasıl faaliyet gösterebildiklerini sorgulamıştır.

Hürriyet gazetesinde 15 Nisan tarihinde "Temel liselere rakip: Kurslar" başlığı altında verilen habere göre, MEB'in dershanelerin kapatılması kararından sonra üç ders verebilen özel öğretim kurslarının açılmasını düzenleyen genelgenin Danıştay tarafından iptal edildiği belirtilmiştir. Karar sonrası ise Türk dili ve edebiyatı, matematik, fizik, kimya, biyoloji, tarih, coğrafya, felsefe bilim gruplarından beşini seçerek kurs açabilme izninin verildiği vurgulanmıştır. Ayrıca, haberde dikkat çeken bir diğer nokta ise konuya ilişkin görüşlerine başvuru alan tarafların tamamı Türkiye'de faaliyet gösteren özel okullar birliği vakıf ve derneklerinin yöneticileri olmuştur. Tarafların söylemlerine bakıldığında, ÖZ-DE-BİR Yönetim Kurulu Başkanı Faruk Köprülü, "...dershanecilik gelmiş diyemeyiz ama öğrencilerin ihtiyaç duyduğu dersleri veren kurumlar oluşturuldu. Bu temel liseleri bir miktar etkileyebilir ancak temel liseler okul ve kurs ihtiyacını aynı anda aynı binada verebildiği için tercih edilmeye devam edecektir..." derken; ÖZDER Genel Başkanı Ahmet Akça ise, "...Temel liselere üniversiteye hazırlık için geliniyordu. Şimdi kurs gibi bir alternatif oluştu. Bu temel liseye yönelimi azaltabilir. Temel liselere giden öğrenciye destek artmalı ve tüm öğrencilere teşvik verilmeli..." vurgusunda bulunmuştur. Türkiye Özel Okullar Birliği Eşbaşkanı Cem Gülan "...Temel liseler öğrenci bulmak zorunda olduğundan yeni düzenlemeden etkilenebilir. Kaliteli okullara dönüşmeye çalışsınlar. Onların etkilenmesini göze alan bakanlık, gidermek için de kolaylık sağlayabilir" derken; TÖDER Başkanı İbrahim Taşel ise "Temel liseler okul hizmetinin yanı sıra tüm derslerden

kurs hizmeti verebiliyor...” (Hürriyet, 15 Nisan 2016: 24) ifadesiyle ortaya çıkan tabloyu özetlemektedir. Ayrıca, eğitimin metalaştığı günümüzde, özel okulların ve kursların kendi aralarında bir kâr yarışının ortaya çıktığı da yetkili kişilerin söylemlerinde açık bir şekilde gözlemlenmektedir.

4.2. Eğitim Gönüllüleri

Eğitim alanına ilişkin incelenen haberlerde öne çıkan bir başka gündem konusu eğitim sisteminin en önemli unsurlarından olan öğretmenler ve akademisyenlerin yanı sıra, eğitim alanında faaliyet gösteren sendika, vakıf ve dernekler olmuştur. Bu nedenle, “eğitim gönüllüleri” başlığı altında öğretmenler, akademisyenler, sendika, vakıf ve dernekler ile ilgili haberler irdelenmiştir.

Eğitim haberciliği açısından incelenen gazetelerin gündemini belirleyen konuların en önemlilerinden biri, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası gerçekleşen öğretmenlerin atanmasına ilişkin sistemdeki değişiklik tartışmaları olmuştur. *Milliyet* gazetesinin 29 Temmuz tarihli “Çakılı öğretmenlik için 4+2 modeli” başlıklı haberinde, “sözleşmeli öğretmenlik” olarak öne çıkan ve “MEB çok eleştirilmesine rağmen öğretmen adaylarını, ‘sözlü mülakattan başarılı olma şartıyla atama’ kararından vazgeçmedi. Sözleşmeli öğretmenler, KPSS puanının yanı sıra sözlü mülakat başarısına göre atanacak; daha sonra istedikleri takdirde aynı yere kadrolu olarak atanacak” (Milliyet, 29 Temmuz 2016: 18) ifadelerine yer verilmiştir. Sistemin değişmesi sonrası Abbas Güçlü’nün 30 Temmuz tarihli “Sözleşmeli öğretmenlik, kapatılan üniversiteler ve yeni rektör?” başlıklı köşe yazısında, MEB’in birkaç yıl önce sözü geçen sistemi uyguladığını ve eğitim sisteminde sorunlara yol açtığı için kaldırıldığı vurgulanmış, “Şimdi yeniden sözleşmeli öğretmenlik getiriliyor! Hem de başka hiçbir memura uygulanmayan çok katı koşullarda. Bu proje çok uzun sürmez. Bir şeyi zorla, dayatmayla yaptırılmazsınız” (Milliyet, 30 Temmuz 2016: 26) yorumunda bulunulmuştur.

Cumhuriyet’in 6 Ağustos tarihli haberinde sözleşmeli öğretmenlik uygulamasının seçme aşamasında uygulanan mülakat konusuna vurgu yapılarak, “Öğretmeni imam seçebilir” başlığını kullanmış ve mülakatı yapacak kişilerin seçiminde herhangi bir kriterin olmadığına dikkat çekilmiştir. Haberin içeriğinde mülakat komisyonuyla ilişkili olarak, ‘mülakat için kamu görevlilerinden oluşan üç kişilik bir komisyon oluşturulacak’ ifadesinin açık uçlu bir cümle olduğuna vurgu yapan eğitimci Alaaddin Dinçer’in sözlerine yer verilmiş ve öğretmenlerin yeterliliğini alandan gelen insanların sınaması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, Dinçer’in, “Bu maddenin bilinçli olarak bu şekilde hazırlandığını düşünüyorum. Bir de bu düzenlemeyi OHAL kapsamına almaları garip. Öğretmenin eş durumunu gözetmeksizin, 6 yıl boyunca tayin isteme hakkı yok. Bu düzenleme Anayasa’daki ‘aile bütünlüğünün bozulması’ ilkesiyle çelişiyor” iddiaları öne çıkarılmıştır (Cumhuriyet, 6 Ağustos 2016: 15).

Atama sistemindeki değişiklik ile öğretmenlik mesleği tartışılır bir hal almışken, bir yeni uygulama da Ekim ayında öğretmenlere yönelik performans kriteri getirilmesi olmuştur. *Hürriyet* gazetesi 25 Ekim tarihinde “Öğretmenlere öğrenci notu” başlıklı habere yer vermiş ve Milli Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz’ın “Veli ve öğrencilerden öğretmeni değerlendirmesini isteyeceğiz öğrenci öğretmene not verecek” (Hürriyet, 25 Ekim 2016: 24) açıklamaları öne çıkarılmıştır. Getirilen yeni uygulama, atama ve mülakat tartışmalarıyla yıpranmış eğitim sistemine yeni bir tartışma alanı açmıştır. *Milliyet* gazetesi 28 Ekim tarihli haberinde “Not verme sırası öğrencide” başlıklı haberinde yeni başlatılan uygulamaya yönelik Eğitim-Sen’in görüşlerine yer vermiştir. Eğitim-Sen, yeni uygulamanın okulları ticari bir şirket gibi yönetme amacıyla getirildiğini ve öğretmenlik

mesleğinin değersizleştirildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca, haberde “...Öğretmen-öğrenci ilişkisini alt üst etmesi kaçınılmaz olan ve öğrenci ve velileri ‘müşteri memnuniyeti’ anlayışı çerçevesinde değerlendiren bu uygulamanın müşterileri (öğrencileri) memnun etmek için daha fazla çalışma saatine itmesi kaçınılmazdır” (Milliyet, 28 Ekim 2016: 22) vurgusunda bulunulmuştur.

4.3. Eğitim Sistemi

İncelenen gazetelerde Türkiye’deki eğitim sistemine ilişkin öne çıkan gelişmeler, değişiklikler ve yıllık eğitim raporlarına ilişkin tartışmalar “eğitim sistemi” başlığı altında irdelenmiştir. Eğitim sistemi çerçevesinde tartışılan konulara bakıldığında, 4+4+4 kademeli eğitimin uygulanmaya başlanmasından sonraki etkileri, TEOG, YGS, LYS gibi sınavların öncesinde ve sonrasında öğrencilere yönelik yayımlanan yazı dizileri, eğitim alanında uluslararası yayınlanan raporlar, Türkiye eğitim sistemine ilişkin raporlar, PISA sınavı sonrası ortaya çıkan tartışmalar ve özel okullara ilişkin teşvik uygulaması ön plana çıkmaktadır.

İncelenen gazetelerde öne çıkan konulardan biri, öğrenci başına okul harcamalarının artış göstermesi üzerine yaşanan tartışmalar olmuştur. *Milat* gazetesinin, “Okul masrafı aylık 176 liraya çıktı” başlıklı haberinde, Eğitim-Bir-Sen’in yaptığı okula başlangıç masraflarına ilişkin çalışmada serbest kıyafet ile okula giden öğrencilerin okula üniformalı giden öğrencilerden daha düşük bir harcamaya sahip olduğu belirtilirken; “...serbest kıyafet uygulamasına geçen bir ilkokula başlayan öğrenci için 555 TL, ortaokul için 575 TL, ortaöğretim için ise 645 TL harcama yapılması gerekiyor” ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca, haberde “...Bir öğrenci okul öncesi eğitimden ilköğretimin sonuna kadarki eğitimi boyunca sadece okul ihtiyaçları için ortalama 18 bin 495 TL harcama yapılırken, ayda ortalama 176 TL, ortaöğretim için ise, yılda 8 bin 890 TL, ayda 185 TL olarak hesaplandığı” (Milat, 5 Eylül 2016: 5) bilgisine dikkat çekilmiştir. Rapora ilişkin olarak bu masraflara yemekhane ve kantin ihtiyaçları da eklendiğinde, okul öncesi ve ilköğretimde aylık 319 TL’ye ve ortaöğretimde ise 364 TL’ye çıktığı vurgulanmaktadır. Rapora göre, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim boyunca yapılan harcamalar velilere ortalama aylık 176 TL olarak yansımaktadır. 2015 yılında 159 TL olan aylık harcama, 2016 yılında yüzde 10,4 oranında artarak 176 TL olarak hesaplanmıştır. Ancak, beslenme ve yol ücreti gibi harcamalar da eklendiğinde sözü geçen miktar artmaktadır. Haberle ilişkili olarak dikkat çeken nokta ise, haberde yer verilen raporun sonuçlarıyla haberin başlığı arasındaki ilişkiye bakıldığında harcamaların belli bir miktarının verilerek harcamaları düşük gösterme yönünde bir dilin kullanılmış olmasıdır.

Hürriyet gazetesinin 12 Eylül tarihinde konuyla ilgili olarak yayımlanan “İlkokul maliyeti en az 315 TL” başlıklı haberinde, İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve Tüm Kırtasiyeciler Derneği (TÜKİD) başkanlarının okul harcamalarıyla ilgili “... Anaokulu veya ilkokula başlayacak bir öğrenci için kıyafet ve ayakkabı 150 TL, kırtasiye ürünleri ise 165 TL’den başlıyor. Özel okul için ise bu rakam artıyor ve anaokulunda 1023 TL, ilkokulda ise 1620 TL’yi buluyor” (Hürriyet, 12 Eylül 2016: 21) ifadelerine yer verilmiş ve geçen yıla oranla harcamalarda yüzde 8 artış olduğu vurgulanmıştır.

Evrensel gazetesinin 1 Ekim tarihli “Bu listeyi yoksul aileler nasıl karşılasın?” başlıklı haberinde ise İzmir’in Konak ilçesinde bir okulun öğrencilerden istediği kırtasiye ihtiyaçları listesine dikkat çekilerek; “Birinci sınıfa yeni başlayan öğrencilerin alması için velilere markalarının da belirtildiği 27 maddelik bir kırtasiye listesi verildi. Maliyeti 150-200 lirayı bulan listeye tepki gösteren veliler, listenin tamamını alamadıklarını dile getirdi.” sözlerine yer verilmiştir (Evrensel, 1 Ekim 2016: 3).

Milliyet gazetesinin 7 Eylül tarihli “Okula ilk adım 500 TL’den başlıyor” başlıklı haberinde, *Milat* gazetesinin de yararlandığı Eğitim-Bir-Sen tarafından yapılan okul harcamaları araştırmasına başvurulmuştur. Sözü geçen haberde yapılan araştırmadan elde edilen veriler aynı şekilde verilirken; rapordaki özel okul harcamalarına da değinilen haberde “Türkiye’de özel okul ücretleri, 10 bin TL’den 93.375 TL’ye kadar çıkıyor. Bu ücretlere öğrencinin eğitim masraflarının yanı sıra servis ve yemek gibi masraflar eklendiğinde maliyet 30 bin TL’den başlayıp 100 bin TL’yi geçtiği” (*Milliyet*, 7 Eylül 2016: 21) vurgulanmıştır. Ayrıca, *Milat* ve *Milliyet* gazetelerindeki haberlerde aynı rapora yer verilmesine karşın dikkat çekilen harcama miktarlarının farklılık göstermesi de önemli bir nokta olarak tespit edilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin 12 Eylül tarihinde Birleşik Kamu-İş Sendikası’nın yaptığı araştırmaya yer verdiği haberde ise, aile başına eğitime yapılan harcamaların sonuçları yayımlanmıştır. “Eğitimde uçurum” başlıklı haberde; Birleşik Kamu-İş’in yaptığı araştırmaya dayanarak, “En zengin 2 milyon 182 bin aile eğitim için 8 milyar 990 milyon lira harcarken, en yoksul 2 milyon 182 bin aile ise sadece 115 milyon lira eğitim harcaması” yapabilmektedir. Eğitim için yapılan harcamada iki kesim arasında 78 katlık bir fark olduğu belirtilen raporda, eğitime para harcamanın, mutlu azınlığın ayrıcalığı haline geldiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, “Türkiye’de eğitim harcamalarının yüzde 52.3’ünü en zengin yüzde 10’luk kesim gerçekleştiriyor. En yoksul yüzde 10’luk kesimin yaptığı eğitim harcamasının ise yüzde 0.7’de kaldığı” (*Cumhuriyet*, 12 Eylül 2016: 8) ifade edilmiştir.

4.4. Ortaöğretim Kurumları

Eğitim haberciliği çerçevesinde incelenen gazetelerde eğitim alanında tartışma konusu olan ve gündemi belirleyen temalardan biri de ortaöğretim kurumlarına ilişkin yer verilen haberlerdir. Buna göre, ortaöğretim teması altında proje okullar, imam hatip liseleri ve mesleki liseler ön plana çıkan konular olmuştur.

Eğitim haberciliği açısından gündem yaratan konulardan biri, MEB tarafından 2014 yılında alınan bir kararla Türkiye’nin en yüksek puanlı ve yüzde 1’lik dilimde olan gözde liselerin “proje okul” kapsamına alınmasıyla başlayan tartışmalar olmuştur. *Evrensel* gazetesi 4 Mart tarihli “Proje okulunda yeni kısımlar” başlıklı haberinde, Üsküdar Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi’nde yaşanan olaylara işaret etmiş; “...proje okul uygulamasına geçilmesinin ardından bir gecede telefonla 26 öğretmenin görevden alındığı HASAL’da hukuksuzluk son bulmuyor. Açılan dava sonucu ocak ayında görevlerine geri dönen 21 öğretmenden 11’i için yine sürgün kararı çıktı” ifadelerine yer vermiştir. Proje okullara ilişkin ayrıca, “ülke genelinde 44 Anadolu lisesi geçen yılın ocak ayında MEB tarafından ‘proje okul’ olarak belirlendi. Bu uygulamayla söz konusu okullarda öğretmen ve yönetici atamalarının doğrudan Milli Eğitim Bakanlığına bağlandığı” vurgulanmıştır (*Evrensel*, 4 Mart 2016: 5).

İlk aşamada 44 lise ile başlayan ve daha sonrasında 155 liseyi kapsayan ‘proje okul’ protestoları Haziran ayında İstanbul Erkek Lisesi’nin mezuniyet töreninde yeni atanan okul müdürüne karşı tepkiler ile artış göstermiştir. *Cumhuriyet* gazetesinin 12 Haziran tarihli “365 liseden ortak bildiri” başlıklı haberinde, “...Yandaş müdürlere ve baskılara başkaldıran liselerin yayımladıkları bildirinin ardından, isyan eden liseler hızla artıyor. Türkiye Liseler Birliği’nin açtığı bildiriye aralarında Fatma Talip Karaman Anadolu İHL ve Keçiözümlü Anadolu İHL’nin de bulunduğu 365 lisenin imza attığı” (*Cumhuriyet*, 12 Haziran 2016: 12) belirtilmiştir. Özellikle okulların başlama tarihinden itibaren proje okul kapsamına alınan liselerde 8 yılı aşkın görev almış öğretmenlerin norm

fazlası olarak başka okullara tayin edilmesi öğrenci ve veli protestolarını arttırmıştır. *Cumhuriyet*'in 14 Ekim tarihli “Öğrencilere ikna odası” başlıklı Kadıköy Anadolu Lisesi’ndeki olaylara yer verdiği haberde, atamalara karşı çıkan öğrencilerin okul müdürü tarafından çağrılarak sorguya çekildiği iddia edilmiştir (*Cumhuriyet*, 14 Ekim 2016: 6).

Milat gazetesinin 16 Haziran tarihli “Liseler üzerinden yeni bir gezi planı” başlıklı haberde ise Memur-Sen ve Eğitim-Bir-Sen Başkanı Ali Yalçın’ın proje okullarında ortaya çıkan tartışmalara ilişkin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Yalçın, liselerde protestoların ortaya çıkmasının büyük Türkiye ideallerine engel olan bir anlayışın hareketi olduğuna işaret ederek, “Biz setleri irademize sahip çıkarak aştıkça karşımıza yeni sinsi kaos planıyla çıkıyorlar. Son planları da çocuklarımızı sahaya indirmek yeni bir gezi tartışmasına zemin hazırlamaktır” (*Milat*, 16 Haziran 2016: 10) saptamasında bulunmuştur.

Konuyla ilgili olarak *Hürriyet* gazetesinin 4 Ekim tarihli “Deneyimli öğretmenler imam hatibe” başlıklı haberinde, proje okullarından norm kadro fazlası olarak başka okula görevlendirilen öğretmenlerin imam hatip ya da meslek liselerine yerleştirildikleri belirtilirken; “Örneğin Cağaloğlu Anadolu Lisesi’nde 16 yıl çalışan bir öğretmen, 6 tercihinin dışında 52 km uzaktaki imam hatip lisesine atandı” ifadelerine yer verilmiştir. Gazete, Bornova Anadolu Lisesi’nden bir öğretmenin değerlendirmesine kaynak olarak başvururken, “...Bileğimizin hakkıyla geldik, alanımızda uzman olduk. Çoğumuz imam hatibe gitti. İstemeyerek tercihleri yaptık” (*Hürriyet*, 4 Ekim 2016: 20) ifadelerini ön plana çıkarmıştır.

4.5. Yükseköğretim Kurumları

Eğitim haberciliği çerçevesinde incelenen gazetelerde ön plana çıkan konulardan biri de yükseköğretim kurumları başlığı altında kamu üniversiteleri ile özel üniversiteler olmuştur. Gazetelerin üniversitelerle ilgili yer verdiği eğitim haberlerine ilişkin şu konular önem kazanmıştır: Kamu üniversitelerine ilişkin rektörlük seçimleri, üniversite mezunlarının işsizlik sorunu, Türkiye’deki üniversitelerin uluslararası alandaki durumuna ilişkin raporlar, üniversitelerin eczacılık ve eğitim fakültelerinde baraj uygulamasının getirilmesi ve üniversite sanayi işbirliği.

Eğitim haberciliği açısından incelenen gazetelerde bir diğer gündeme taşınan konu Türkiye’nin önde gelen üniversitelerine ilişkin tartışmalar olmuştur. *Milat* gazetesinin 20 Şubat tarihli “Engellemelere rağmen ODTÜ’nün yeni mescidi açıldı” başlıklı haberinde ODTÜ’lü öğrencilerin talebi üzerine üniversite yönetimi tarafından yaptırılan mescide tepki gösterildiğine değinilmiş, “...öğrencilerin talebi üzerine yeni mescit inşa edilmesine tepki gösteren 5 kişilik grubun önceki gün sabah saatlerinde mescide girerek halıları topladığı, duvarlara afişler astığı” (*Milat*, 20 Şubat 2016: 5) ve olayın rapor edildiği ifade edilmiştir. *Milat* gazetesinin 5 Ekim’deki “Yakıp yıkmaktan vazgeçin” başlıklı bir başka haberinde ODTÜ Rektörü Prof. Dr. Mustafa Verşan Kök’ün açılış konuşmasına yer verilmiştir. Haberde, Rektör’ün “...bireyler olarak önceliğiniz, ODTÜ değerlerine ve birbirinizin özgürlüğüne, farklılığına saygı, hoşgörü ve anlayış içinde yaklaşmanız olmalıdır. Sizlerden istediğim, kendinizi ifade etme, başkalarını dinleme ve çatışmaları çözmede biçiminizi ‘şiddetsiz iletişim’ çerçevesine oturtmanız olmalıdır...” (*Milat*, 5 Ekim 2016: 5) sözleri öne çıkarılmıştır. Ancak, konuşmada kullanılan ifadeler ve haberin başlığına bakıldığında bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Haberin içeriğinde yer verilen ODTÜ Rektörü’nün konuşmasına ilişkin ifadelerle haberin başlığı arasında herhangi bir bağlantı olmamasına karşın başlıkta olumsuz/yanlı bir dilin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Milat gazetesinin 29 Mayıs tarihli “ODTÜ terörle anılırken... ODÜ, bilime odaklanacak” başlıklı bir diğer haberinde, Ordu Üniversitesi’nin mezuniyet töreninde

Rektör Prof. Dr. Tarık Yarılgâç'ın konuşmasına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde, “70’lerde komünist terör örgütlerinin, günümüzde de sol faşistlerin ve lezbiyenlerin karargâhı haline gelen ODTÜ’nün yanında, bilimi temel alan üniversitelerden biri de Ordu Üniversitesi (ODÜ)” (Milat, 29 Mayıs 2016: 5) tanımı yapılarak, ODTÜ ile ilgili olumsuz bir dilin bu haberde de benimsendiği saptanmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin ODTÜ ile ilgili 13 Nisan tarihli “ODTÜ 60. Yılımı kutluyor” başlıklı haberinde ise, ODTÜ Rektörü Prof. Dr. Ahmet Acar’ın “...ODTÜ araştırmaya önem veren, üniversitelere ve sanayiye araştırmacı yetiştiren üniversiteler, biraz da kendi kaynaklarını kendisi üretmek durumdadır. Toplam harcamalarımızın yüzde 25-30’unu kendi geliştirdiğimiz projelerden gelen kaynaklardan alıyoruz” ifadelerine yer verilmiş ve ODTÜ’nün daha çok bilimsel ve araştırmacı niteliğine vurgu yapılmıştır. Yine 8 Ocak tarihli “ODTÜ’de 700 imzalı bildiri” başlıklı haberde, 700 ODTÜ’lü akademisyenin ‘üniversitemizin özerkliğine ve özgürlüğüne sahip çıkalım’ bildirisine yer verilerek, “ODTÜ, aynı zamanda, farklı görüş ve inançlara saygılı, bunların özgürce dile getirildiği ve yaşandığı, sorunlarını çoğulcu, katılımcı ve hoşgörülü yaklaşımlarla çözebilme kültürüne sahip bir üniversitedir” (Cumhuriyet, 13 Nisan 2016: 13) tanımlaması öne çıkarılmıştır. Ayrıca, ODTÜ üzerinde artan bir siyasi baskının olduğu iddia edilerek, üniversite özgürlüğü ve akademik özgürlük kavramlarına sahip çıkılması gerektiğine işaret edilmiştir.

Sonuç

Toplumsalın gelişimi ve demokratik bir toplumsal yaşamın gerçekleştirilmesinde en önemli olgulardan biri eğitimidir. Eğitim, bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlaması ve kişisel gelişimi açısından önemli olduğu kadar toplumsalın ekonomi politik üretimi açısından da önemli bir yere sahiptir. Sanayileşmenin bir sonucu olarak üretim ve tüketim odaklı bir toplum yaşamına geçilmesiyle eğitim ihtiyacının giderek arttığı bir döneme girilmiştir. Ne var ki, günümüzde eğitimin temel hedefi bireylerin kişisel gelişim ihtiyacını karşılamaktan çıkarak kapitalizmin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmeye başlamıştır.

Bu anlamda, eğitim haberciliği ABD ve Avrupa ülkelerinde tartışılan ve önemi gün geçtikçe artan bir uzmanlık alanı olarak değer kazanmaktadır. Eğitim haberciliği, kamusal anlamda iki önemli alanın biraraya gelmesini sağlamaktadır. Bu anlamda, eğitim haberciliği, temelinde kamusal bir anlayışın hâkim olması gerektiği eğitim alanındaki gelişmeler ve düzenlemelerin kamusal yayıncılık ilkelerine bağlı olan bir habercilik anlayışı çerçevesinde yayınlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Kaldı ki, bu çalışmada eğitim alanındaki gelişmelerin tarihsel süreci hakkında yeterli bilgiye sahip olan, eleştirel bakış açısıyla yorumlayan ve kamusal yayıncılık ilkelerini benimseyen bir habercilik anlayışı önerilmektedir. Bu yüzden, eğitim haberciliği, bilgiyi bitmiş bir ürün ve kolaylıkla tüketilebilir bir meta olarak sunmamalıdır. Aksine, eğitimin gelişmesi ve bu konuda kamusal yararı öne çıkaran bir habercilik türü olarak kendisini inşa etmelidir.

1980 sonrası yeni sağ politikalar ekseninde gelişen ekonomik, siyasi ve kültürel politikalar eğitim alanını derinden etkilemiştir. Her alanda olduğu gibi eğitim alanında da devlet destekli özelleştirme politikaları artmış ve eğitim alanının metalaşması süreci hızlanmıştır. Eğitimin metalaşmasının yanı sıra, ideolojik bir üretim aygıtı olarak eğitim alanı etkin bir konuma yükselmiştir. Büyük kitlelerin küçük yaştan itibaren hâkim ekonomi politik koşullara uygun olarak yetiştirilmesinde temel eğitimdeki baskılar artmış, kamusal ve eşitlikçi bir eğitim anlayışı gerilemiştir. Eğitimin neo-liberal politikalarla entegrasyonu sonucu hesapverebilirlik, rekabet, merkezi sınavlar ve eğitim ile ekonomi arasında bağın

giderek artması ekonomi temelli bir yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Angus, 2014: 101).

Bu çalışmada, gazetecilik literatüründe uzmanlaşma alanlarından biri olan ve Türkiye’de akademik açıdan kavramsal çerçevesi henüz belirlenmeyen eğitim haberciliğine odaklanılmıştır. Eğitim alanıyla ilgili alınan kararların ve gelişmelerin gazetelerdeki yansımaları gözlemlenirken, eğitim haberciliğinin kavram olarak ilgili literatürdeki eksiliği dikkat çeken bir nokta olmuştur. Kaldı ki, hâkim ekonomik, siyasi ve kültürel sistemin dünya genelinde kabul görmesi ve yeniden üretimi açısından Türkiye’de de 1980’li yılların sonlarından itibaren eğitim ve iletişim alanları özel sermayenin yatırımlarını yoğunlaştırdığı sektörler olarak öne çıkmıştır. Bu anlamda, Türkiye’de eğitim sistemi açısından her geçen gün sorunların büyüdüğü ve tartışmaların bitmediği bir konuyu medyanın nasıl ele aldığı ve nasıl bir yaklaşım sergilediği bu çalışma açısından anlamlı görülmüştür. Dolayısıyla, çalışmada 2016 yılı itibariyle analiz nesnesi olarak seçilen gazetelerin eğitim konusuna ilişkin yaklaşımlarına ilişkin elde edilen bulgular beş tematik başlık çerçevesinde değerlendirilmiştir.

“Devletin eğitimle ilgili idari kurumları”na ilişkin gazetelerde yer verilen ve tartışılan kurumlar ağırlıklı olarak Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu olmuştur. MEB’e ilişkin incelenen gazetelerde şu konular öne çıkmıştır: 2016 yılı içerisinde Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı’nın yerine İsmet Yılmaz’ın gelmesi, öğretmen atama sisteminde yapılan değişiklikler, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası eğitim alanındaki değişiklikler ve sonrasında Maarif Vakfı’nın kurulması, tam gün eğitime geçiş tartışmaları, 4+4+4 sisteminin eğitim alanındaki etkileri, dershanelerin kapatılması ve ortaöğretim kurumlarına ilişkin seçmeli ders tartışmaları.

“Eğitim gönüllüleri” başlığı altında, eğitim alanında faaliyet gösteren sendika, vakıf ve derneklerin konu edildiği haberlere bakıldığında, eğitim sistemine ilişkin ortaya çıkan gelişmeler hakkında özellikle sendikaların çeşitli söylemlerine ve hazırladığı raporlara yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, en dikkat çekici nokta incelenen gazetelerde yer verilen sendikalar, dernekler ve vakıfların haberlerinin ideolojik olarak yakın olduğu gazetelerde yer alması ve eğitim gibi uzlaşmanın ön planda olması gereken önemli bir alanda çatışmanın derinleşmesine neden olan bir dilin kullanılmış olmasıdır.

“Eğitim sistemi” ile ilgili öne çıkan tartışma konularına bakıldığında, 4+4+4 sisteminin eğitime etkilerine ilişkin raporlara yer verilmiş ve değişiklik sonrası özellikle dini eğitimin eğitim sistemi içerisindeki ağırlığı tartışılmıştır. Bunun yanı sıra, gazetelerde yer verilen çeşitli raporlara göre, son yıllarda eğitim sisteminde yer alan özel okulların sayısındaki artışla birlikte eğitim alanında aile başına düşen harcamalarda önemli bir yükselişin ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.

“Ortaöğretim kurumları” tematik başlığı altında, MEB tarafından ‘proje okul’ olarak belirlenen liselerde sekiz yıldan fazla görev alan öğretmenlerin diğer okullara atanması tartışmaları önem kazanmıştır. Proje okul kapsamında Türkiye’nin önde gelen liselerindeki öğretmenlerle ilgili alınan kararlar sonrası öğrenci ve velilerin protestoları ön plana çıkmıştır.

“Yükseköğretim kurumları”na ilişkin oluşturulan tematik başlık altında gündemi belirleyen konulara bakıldığında ise en önemli konuyu rektörlük seçimleri oluşturmıştır. Rektörlük seçim sistemindeki değişiklik sonrası, Türkiye’nin önde gelen üniversitelerinde gerçekleşen rektörlük seçimlerinde çoğunluğun oyunu alan rektör adayları yerine Cumhurbaşkanı’nın onayı ile başka bir adayın atanması bu kategorideki en önemli konu olarak incelenen gazeteler tarafından gündeme taşınmıştır.

Özetle, incelenen gazetelerde kamu okullarına ilişkin haberlere bakıldığında, MEB ve YÖK'ün hem ortaöğretimde hem de yükseköğretimde uygulamaya koyduğu değişiklikler önem kazanmıştır. Kamu eğitim kurumlarında görev alan akademisyenlere ilişkin ortaya çıkan olaylar, öğretmenlere ilişkin atama sistemindeki değişiklik, performans kriterleri gibi uygulamalar gazetelerde geniş yer almıştır. Bunun yanı sıra, eğitim sisteminde sınavlar ve tercihler döneminde yaşanan sorunlar, uluslararası sınavlarda alınan başarısız sonuçlar tartışılırken, ortaöğretim kurumlarında uygulamaya geçirilen 'proje okul' tartışması ve beraberinde imam hatip okulları sayısındaki artış, dini eğitimin okullarda yaygınlaşması tartışmaları kamusal ortaöğretime ilişkin haberlerin gündemini belirlemiştir. Kamu üniversitelerine ilişkin ise, rektörlük seçim sisteminde değişikliğe gidilmesi, üniversite bünyesinde gerçekleşen öğrenci olayları, kamu üniversitelerinin gazetelerin bakış açısına göre ayrımcı bir haber diliyle sunulması yükseköğretim haberleri gündeminde öne çıkan konuları oluşturmuştur.

Gazetelerdeki eğitim konulu içeriklere bakıldığında, eğitim haberciliği açısından kamusal ve özel öğretim kurumlarına ilişkin gelişmelerin eşit, dengeli, yansız bir şekilde ve tüm yönleriyle topluma aktarılması gereken bir anlayışa ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, eğitim sistemiyle ilgili sorunlar yapıcı bir eleştirelilik çerçevesinde gündeme getirilip tartışılmalıdır. Kamu eğitim kurumlarının içinde bulunduğu sorunlar öne çıkarılırken, sorunlara ilişkin çözüm önerileri getiren bir habercilik anlayışının benimsenmesi gerekmektedir. Kamu eğitim kurumlarına ilişkin sorunların çözümünde ve kamusal eğitimin güçlenmesinde aktif rol alan tüm eğitim kurumlarının olumlu ve olumsuz pratiklerinin eşit şekilde tartışıldığı ve gündeme taşındığı bir eğitim haberciliği anlayışı ortaya konmalıdır.

Bu çalışmanın konusunu, yeni sağ politikalar çerçevesinde Türkiye basınındaki eğitim haberciliğine ilişkin içeriklerin seçilmiş örnek gazeteler üzerinden çözümlenmesi oluşturmuştur. Ayrıca, çalışmada elde edilen bulgular ve yorumu, eğitim haberlerine ilişkin Türkiye basınına temsilen seçilmiş gazeteler özelindedir ve sadece *Cumhuriyet*, *Evensel*, *Hürriyet*, *Milat*, *Milliyet* ve *Ortadoğu* gazeteleri için genellenebilir. Bu anlamda, çalışmada Türkiye basınının bütününe ilişkin bir genelleme yapmaktan kaçınılmıştır.

Bununla birlikte, son söz olarak, 1980 sonrası dönemde ekonomik, siyasi ve kültürel politikalarındaki değişimin adı neo-liberalizm olmuş ve yaşamın her alanında etkisini hissettirmiştir. Egemen politikaların toplumsal sınıflar tarafından rıza gösterilerek benimsenmesinde eğitim alanı önemli bir rol üstlenmiştir. Neo-liberal ekonomi politikaların şekillendirdiği eğitim alanı, bu gelişmelerden en çok zarar gören ve toplumsal sınıflar tarafından erişimi gün geçtikçe zorlaş(tırıl)an ve yoksunlaş(tırıl)an bir hizmet konumuna yükselmiştir. Kaldı ki, günümüz neo-liberal politikaları daha da artan bir ivmeyle "kamusal yarar"ın aleyhine eğitimin ticarileşmesini desteklemekte ve halkın çoğunluğunun yetersiz ya da eksik eğitim almasının ortamını hazırlamaktadır. Bu konuda, egemen yapıyla bütünleşen geleneksel yaygın medyanın yanı sıra, yeni medyanın sergilediği konum da farklı bir çalışmada tartışılmaya açılmalıdır.

Kaynakça

- Althusser, Louis (2015). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, Çev: Alp Tümerterkin, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Amin, Samir (1999). *Küreselleşme Çağında Kapitalizm*, Çev: Vasıf Erenus, İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Apple, Michael (2006). *Eğitim ve İktidar*, Çev: Ergin Bulut, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

- Apple, Michael (2009). Müfredatın ve Eğitimin Yeniden Yapılandırılması, Neo-liberalizmin ve Yeni-Muhafazakârlığın Gündemi, Ed: Henry Giroux, Michael Apple, Peter McLaren, Paulo Freire ve David Harvey, *Eleştirel Pedagoji Söyleşileri*, İstanbul: Kalkedon Yayınları, 45-91.
- Angus, Lawrence (2014). İmtiyaz Çemberi İçinde ve Karşısında Öğretim: Öğretmen Reformu, Okul Reformu, Ed: Ahmet Yıldız, *İdealist Öğretmenden Sınava Hazırlayıcı Teknisyene. Öğretmenliğin Dönüşümü*, İstanbul: Kalkedon Yayınları, 97-138.
- Ayman Güler, Birgül (2005). *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi, Yapısal Uyarlanma Politikaları 1980-1995*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Bauman, Zygmunt (2016). *Küreselleşme*, Çev: Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bok, Derek (2007). *Piyasa Ortamında Üniversiteler*, Çev: Barış Yıldırım, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dağtaş, Erdal (2011). Üniversite Sanayi İşbirliği Perspektifinden Türkiye'deki İletişim Araştırmalarına İlişkin Bir Değerlendirme, *Akdeniz İletişim Dergisi* (15), 32-48.
- Devidal, Pierrick (2009). Trading Away Human Rights? The GATS and The Right To Education: A Legal Perspective, Ed: Dave Hill ve Ravi Kumar, *Global Neoliberalism and Education and Its Consequences*, New York: Routledge Taylor&Francis Group, 45-91.
- Dikkaya, Mehmet ve Özyakışır, Deniz (2006). Küreselleşme ve Bilgi Toplumu: Eğitimin Küreselleşmesi ve Neoliberal Politikaların Etkileri, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3 (9), 155-176.
- Dumenil, Gerard ve Levy, Dominique (2009). Marksist Bir Neoliberalizm Teorisi, Ed: Gülsüm Akalın ve Uğur Selçuk Akalın, *Neoliberal İktisadın Marksist Eleştirisi*, İstanbul: Kalkedon Yayınları, 45-91.
- Dursun, Çiler (2001). *TV Haberlerinde İdeoloji*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası [Eğitim-Sen] (2017). *2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Sonunda Eğitimin Durumu*, Ankara.
- Ercan, Fuat (1999). Neo-liberal Eğitim Ekonomisi: Eleştirel Bir Çerçeve Denemesi, Ed: Faruk Alpaya, Temel Demirel , Fuat Ercan, Hakan Mıhçı, İzzettin Önder, Sibel Özbudun ve Metin Özuğurlu, *Eğitim: Ne için? Üniversite: Nasıl? YÖK: Nereye?*, Ankara: Ütopya Yayınevi, 49-94.
- Ergün, Mustafa (2015). *Eğitim Felsefesi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Giddens, Anthony (2002). *Sağ ve Solun Ötesinde. Radikal Politikaların Geleceği*, Çev: Müge Sözen ve Sabir Yücesoy, İstanbul: Metis Yayınları.
- Gradstein, Mark, Justman, Moshe and Meier, Volker (2005). *The Political Economy of Education. Implications For Growth and Inequality*, London: The MIT Press.
- Güneş, Muharrem ve Güneş, Hasan (2003). *Türkiye'de Eğitim Politikaları ve Sivil Toplum*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hardt, Michael ve Negri, Antonio (2003). *İmparatorluk*, Çev: Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Hız, Gülay (2010). 1980 Sonrasında Türkiye’de Yükseköğretimde Piyasalaştırma ve Özelleştirmedeki Gelişmeler, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 55-80.
- Hill, Dave and Kumar, Ravi (2009). Neoliberalism and Its Impacts, Ed: Dave Hill ve Ravi Kumar, *Global Neoliberalism and Education and Its Consequences*, New York: Routledge Taylor&Francis Group, 12-29.
- Hill, Dave, Graves, Nigel and Maisuria, Alpesh (2009). Education, Inequality and Neoliberal Capitalism. A Classical Marxist Analysis, Ed: Dave Hill and Ravi Kumar, *Global Neoliberalism and Education and Its Consequences*, New York: Routledge Taylor&Francis Group, 102-126.
- Karabulut, Cihan (2016). Eğitimde Metalaşma ve Ticarileşme, *Sosyal Araştırmalar Vakfı, Katkı Dergisi*, (2), 66-79.
- Karapehlivan Şenel, Funda (2016). “Kamusal”dan “Özel”e mi? Üniversitenin Toplumsal Konumlanması ve Bilimsel Bilgi Üretimi, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 14 (55), 61-76.
- Kazgan, Gülten (2009). *Küreselleşme ve Ulus Devlet*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). 2016-2017 *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim*, Ankara.
- Nalçaoğlu, Halil (1999). Türkiye’nin Yeni Üniversite Düzeni: Kriz ve Kalite, *Doğu Batı Düşünce Dergisi* (7), 91-106.
- Ohmae, Kenichi (2009). Ulus Devletin Sonu, Ed: Kudret Bülbül, *Küreselleşme. Temel Metinler*, Ankara: Orion Kitabevi, 199-210.
- Özden Merhacı, Selin (2015). Amerika Birleşik Devletleri Bayh-Dole Yasası ve Türk Hukukunda Öğretim Elemanlarının Buluşlarına İlişkin Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64 (2), 405-434.
- Özkazanç, Alev (2011). *Neo-liberal Tezahürler, Vatandaşlık-Suç-Eğitim*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Özuğurlu, Metin (1999). Sanayi ve İşbirliği Programının Eleştirisi, Ed: Faruk Alpkaya, T. Demirer, F. Ercan , H. Mıhçı , İ. Önder, S. Özbudun ve M. Özuğurlu, *Eğitim: Ne İçin? Üniversite: Nasıl? YÖK: Nereye?* Ankara: Ütopya Yayınevi, 95-105.
- Sarup, Madan (2012). *Marxism and Education*, London: Routledge.
- Spring, Joel (2015). *Economization of Education*, London: Routledge.
- Tural, Nejla Kurul (2002). *Eğitimin Finansmanı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tuzcu, Pınar (2010). Yeni Sağ, Muhafazakârlık ve Göç, Ed: Armağan Öztürk, *Yeni Sağ Yeni Sol*, İstanbul: Phoneix Yayınevi, 473-490.
- Uygun, Selçuk (2003). Türkiye’de Düünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış, (Gelişim ve Etkileri), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36 (1-2), 107-120.
- Yanardağ, Merdan (2013). *Yeni Muhafazakârlık, Neo-conlar, Dünya’da ve Türkiye’de Postmodern Gericilik*, İstanbul: Destek Yayınları.

Yıldız, Ahmet (2014). Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Dönüşümü: İdealist Öğretmenden Sınava Hazırlayıcı Teknisyen Öğretmene, Ed: Ahmet Yıldız, *İdealist Öğretmenden Sınava Hazırlayıcı Teknisyene, Öğretmenliğin Dönüşümü*, İstanbul: Kalkedon Yayınları,13-26.

Haberler ve Köşe Yazıları

-(10 Ocak 2016). Özel öğretim kursu olmak için 856 kurum başvurdu. *Milat*, 5.
-(20 Şubat 2016). Engellemelere rağmen ODTÜ’nün yeni mescidi açıldı. *Milat*, 5.
-(4 Mart 2016). Proje okulunda yeni kısımlar. *Evrensel*, 5.
-(13 Nisan 2016). ODTÜ 60. Yılı’nı kutluyor. *Cumhuriyet*, 13.
-(15 Nisan 2016). Temel liselere rakip: Kurslar. *Hürriyet*, 24.
-(29 Mayıs 2016). ODTÜ terörle anılırken... ODÜ, bilime odaklanacak. *Milat*, 5.
-(12 Haziran 2016). 365 liseden ortak bildiri. *Cumhuriyet*, 12.
-(16 Haziran 2016). Liseler üzerinden yeni bir gezi planı. *Milat*, 10.
-(29 Temmuz 2016). Çakılı öğretmenlik için 4+2 modeli. *Milliyet*, 18.
-(6 Ağustos 2016). Öğretmeni imam seçebilir. *Cumhuriyet*, 15.
-(5 Eylül 2016). Okul masrafı aylık 176 liraya çıktı. *Milat*, 5.
-(7 Eylül 2016). Okula ilk adım 500 TL’den başlıyor. *Milliyet*, 21.
-(12 Eylül 2016). Eğitimde uçurum. *Cumhuriyet*, 8.
-(12 Eylül 2016). İlkokul maliyeti en az 315 TL. *Hürriyet*, 21.
-(1 Ekim 2016). Bu listeyi yoksul aileler nasıl karşılasın? *Evrensel*, 3.
-(4 Ekim 2016). Deneyimli öğretmenler imam hatibe. *Hürriyet*, 20.
-(5 Ekim 2016). Yakıp yıkmaktan vazgeçin. *Milat*, 5.
-(14 Ekim 2016). Öğrencilere ikna odası. *Cumhuriyet*, 6.
-(25 Ekim 2016). Öğretmenlere öğrenci notu. *Hürriyet*, 24.
-(28 Ekim 2016). Not verme sırası öğrencide. *Milliyet*, 22.
- Güçlü, Abbas (26 Mart 2016). Bu nasıl efsane!. *Milliyet*, 24.
- Güçlü, Abbas (29 Mart 2016). Hani dershaneler kapatılmıştı?. *Milliyet*, 21.
- Güçlü, Abbas (30 Temmuz 2016). Sözleşmeli öğretmenlik, kapatılan üniversiteler ve yeni rektör?. *Milliyet*, 26.

İnternet Kaynakları

- <http://piyasarehberi.org/sozluk/deflasyon>. Erişim Tarihi: 15.01.2018.
- <http://www.yok.gov.tr/web/guest/2016-2017-yuksekogretim-istatistikleri-yayimlandi>. Erişim Tarihi: 19.02.2018.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). 2016-2017 Milli Eğitim İstatistikleri. Örgün Eğitim. Ankara, s. 35.